

AZERBAYCAN CUMHURİYETİ EĞİTİM BAKANLIĞI
AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT ÜNİVERSİTESİ
TÜRK DÜNYASI İŞLETME FAKÜLTESİ
İŞLETME

LİSANS BİTİRME TEZİ

SİGORTADA RİSK ANALİZİ: AZERBAYCAN ÖRNEĞİ

HAZIRLAYAN
Emin İbrahimov
1317.01045

BAKÜ 2017

AZERBAYCAN CUMHURİYETİ EĞİTİM BAKANLIĞI
AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT ÜNİVERSİTESİ
TÜRK DÜNYASI İŞLETME FAKÜLTESİ
İŞLETME

LİSANS BİTİRME TEZİ

SİGORTADA RİSK ANALİZİ: AZERBAYCAN ÖRNEĞİ

HAZIRLAYAN

Emin İbrahimov

1317.01045

DANIŞMAN

Dr.NurhodjaAkbulaev

BAKÜ 2017

ÖZET

Sigorta, sadece ekonomik değil, aynı zamanda insanların ve kurumların karşılaştığı belirli riskleri sağlayan sosyal etkileri olan finansal hizmetler sektörüdür.

Risk yönetimi, sigorta şirketleri için faaliyetlerini kârlılıkta sürdürmeye, malların ve kişilerin organizasyonda korunmasına ve en düşük maliyetle gerçekleştirilecek beklenmedik kayıpların en aza indirgenmesini, kaynak ve faaliyetlerin planlanmasını, yönetilmesini ve kontrol edilmesini gözetleyen, gerektiğinde müdahale etmek için olanak sağlayan bir organizasyondur.

Risk kavramı, “bir şeyin zarara uğramasına sebep olan veya her hangi bir şeyi zarara uğratma kapasitesi olan olaylar” olarak tanımlanmaktadır. Bu sebeple riskin kontrol edilmesiyle daha önceden, risklerin belirlenmesi, ölçülmesi, kıymetlendirilmesi ve lazım olan tedbirler alınarak olası tehlikenin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Risk yönetiminin 2015 krizinden sonra önemi oldukça artmıştır. Sigorta şirketlerinin rekabet üstünlüğünü sağlayabilmeleri ve varlıklarının sürdürülebilir olması için etkin risk yönetim politikalarını izlemeleri gerekmektedir.

Bu çalışma, etkin risk yönetiminin önemli unsurlarından olan piyasa riskleri üzerine odaklanmaktadır. Piyasa riskinin hem statik hem de dinamik yöntemlerle ölçüm metodları gösterilmiş ve bir kaç Azerbaycan piyasası üzerinde uygulanmıştır.

Çalışmada öncelikle sigorta ve temel bilgiler tartışılmakta ve ardından risk kavramı ve sınıflandırma hakkında ayrıntılı bilgi verilmektedir. Takip eden bölümde, sigortacılıkta risk yönetimi, risk

yönetimi ilke ve usul esasları açıklanmakta ve son bölümde risk yönetimi ve değerlendirme teknikleri hakkında bilgi verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sigorta, Risk Yönetimi, Piyasa Riski Yönetimi, Riske Maruz Değer (RMD)

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA VE SİGORTACILIK

1.1. SİGORTANIN TANIMI.....	3
1.2. SİGORTACILIK KAVRAMLARI.....	4
1.3. SİGORTACILIK GENEL PRENSİPLERİ.....	5
1.3.1. İyi Niyet Prensibi.....	5
1.3.2. Sigortalanabilir Fayda İlkesi.....	5
1.3.3. Tazminat Prensibi.....	5
1.3.4. Rücu Prensibi.....	5
1.4. SİGORTANIN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	6
1.5. SİGORTANIN UNSURLARI.....	7
1.5.1. Sigortacı.....	7
1.5.2. Sigortalı ve sigortalı.....	7
1.5.3. S igorta Bedeli.....	7
1.6. SİGORTA ÇEŞİTLERİ.....	7

1.6.1. İhtiyari ve Zorunlu Sigorta.....	8
1.6.2. Hayat Sigortaları ve Hayat Dışı Sigortalar.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

RİSK VE RİSK YÖNETİMİ

2.1. RİSK VE RİSK YÖNETİM KAVRAMI.....	14
2.1.1. Riskin Tanımı ve Sınıflandırılması.....	14
2.1.2. Risk Yönetiminin Tanımı.....	16
2.1.3. Risk Yönetim Standartları.....	17
2.1.4. Risk Yönetim Süreci.....	18
2.2. SİGORTA ŞİRKETLERİNDE RİSK YÖNETİMİ.....	25
2.2.1. Sigorta Şirketlerinde Risk Yönetiminin Önemi ve Amacı.....	25
2.2.2. Sigorta Şirketlerinde Risk Yönetim Fonksiyonu.....	26
2.2.3. Sigortacılık Açısından Risklerin Sınıflandırılması.....	27
2.2.3.1. Teknik Riskler.....	27
2.2.3.2. Operasyonel Riskler.....	29
2.2.3.3. Finansal Riskler.....	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AZERBAYCAN SİGORTA ŞİRKETLERİNDE PİYASA RİSKİ YÖNETİMİ SÜRECİ

3.1 . SİGORTA ŞİRKETLERİ AÇISINDAN PİYASA RİSKİNİN OLUŞUMU.....	34
3.2. PİYASA RİSKİ YÖNETİM SÜRECİ.....	35
3.2.1. Piyasa Risklerinin Belirlenmesi.....	36
3.2.2. Piyasa Riskinin Ölçümü.....	36

3.2.2.1. Piyasa Riskinin Statik Yöntemlerle Ölçümü.....	37
3.2.2.2. Piyasa Riskinin Dinamik Yöntemlerle ile Ölçümü.....	42
3.3. AZERBAYCAN SİGORTA PİYASASI.....	46
3.4. AZERBAYCAN SİGORTA ŞİRKETLERİNDE RİSK.....	53
3.4.1. Risk-Yönetimin Fonksiyonları.....	53
3.4.2. Risk-Yönetimin Oluşturulması Aşamaları.....	54
3.4.3. Risk-Yönetimin Esas Prensipleri.....	56
3.4.4. Bazı şirketlerin teklif ettiği sigorta hizmetleri.....	61
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	63

KISALTMALAR

CoCo : Kanada Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsü

COSO : Treadway Komisyonu ve Sahte Mali Raporlama Ulusal Komisyonu

IRM : Risk Yönetim Enstitüsü

IIA : İç Denetçiler Kurumu

ISO 31100 : Uluslararası Standartlar Teşkilatı

KRY: Kurumsal Risk Yönetimi

RMD : Riske Maruz Değer

RIMS: Sigorta ve Risk Yönetim Derneği

SOLVENCY:Sigorta Şirketleri İçin Sermaye Yeterliliği Kriterleri

SPK : Sermaye Piyasaları Kurumu

TÜSİAD: Türkiye Sanayici ve İş Adamları Derneği

Tablolar Listesi

Tablo 1.....	63
Tablo 2.....	69
Tablo 3.....	77
Tablo 4.....	79

Şekiller Listesi

Şekil 1.....	25
Şekil 2.....	33

GİRİŞ

Sigortacılıkta risk yönetimi; Şirketin varlıklarını veya kârlılığını tehdit eden tehditlerin ekonomik olarak tanımlandığı, değerlendirildiği ve kontrol edildiği bir süreçtir. Çoğu durumda, riskleri tamamen ortadan kaldırmak mümkün değildir. Risk kontrolü için yapılan çalışmalar risk yönetimi kavramını ortaya çıkarmıştır. Risk yönetimi amacıyla sigorta şirketinin kârlılık faaliyetlerini sürdürmesi önemlidir..

Sigorta şirketlerinin sermaye birikimi hem iş hem de yasal gereklilikleri karşılayan bir seviyede olmalıdır. Bunun için, risklerin iyi analiz edilmesi ve iyi yönetilmesi gerekir. Yapılması gereken ilk şey, şirketin varlığını tehdit eden problemin boyutlarını belirlemektir. Bir sonraki aşamada, bu tehlikeler ortaya çıktığında, şirketin varlıkları ve ticari faaliyetleri ne derece ve ne ölçüde etkileneceği konusunda bir değerlendirme yapılır ve bu tehlikelerin gerçekleşmesini önlemek veya sonuçlarını en aza indirmek için son aşamada alınan önlemler alınır.

Az sayıda insan tarafından risk yönetiminde sigortanın yarattığı zarar, aynı riske maruz kalan tüm insanlarla daha kolay bir şekilde birlikte gelir. Teknolojik gelişmelere paralel olarak, insanlar sigortadan haberdar olsa da, sigorta sektörü de uzman personelin ihtiyacı ile belirlenen riskleri, hangi sigorta kapsamına girileceğini, bulunması gereken sorulara cevap bulmak için muafiyetlerin sağlanmasını sağlamalıdır.

Risk yönetimi süreci dâhilinde belirlenen piyasa riskleri, şirketlerin mali yapısını etkilediğinden iflasına neden olabilir. Bu durum piyasa riski yönetimini önemi ön plana çıkarmıştır. Piyasa riskleri kur riski, faiz riski, hisse senedi riski ve gayrimenkul riskinden oluşmaktadır.

Bu riskleri ölçümünde statik ve dinamik olmak üzere iki yöntem uygulanmakta, dinamik yöntemin temelini ise riske maruz değer kavramı oluşturmaktadır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; sigortacılıkta yer alan temel kavramlar, sigortanın tarihsel gelişimi, prensipleri, unsurları açıklanmıştır. İkinci bölümde; Risk tanımlanmış ve risklerin genel sınıflandırılması ve işletmelerin karşılaştığı risklerden bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde; Sigorta Şirketleri Açısından Piyasa Riskinin Oluşumu, türleri ve süreci açıklanmaktadır. Ayrıca bu bölümde piyasa risk ölçme tekniklerinin Azerbaycan piyasasında uygulanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA VE SİGORTACILIK

1.1. SİGORTANIN TANIMI

Sigorta, aynı türden bir tehlikeye maruz kalmış bir kişinin, yalnızca riski alan kişilerin zarar görmemesi için belirli miktarda para tahsil ettiği miktardan kullandığı bir risk transfer sistemidir. Bu sistem sayesinde, insanlar görece az miktarda ödediği primler karşısında karşı karşıya kaldıkları tehlikelerden kaynaklanabilecek parasal zararlarını paylaşıyorlar.

Sigortanın ana görevi, zararı mali açıdan minimuma kadar düşürmektir. Bireyler, sigorta şirketi vasıtasıyla bireysel olarak karşılayamacağı zararı karşılamaktadır.

Bu kuruluş "sigortacı", "sigortalı veya sigorta ettiren" ve "sigorta anlaşması" dan oluşmaktadır.

Bu sigorta anlaşmasında; Bir yandan sigortayı yapan sigortacılar, ilgili yasa ve yönetmeliklere göre sigorta faaliyetlerine yasal olarak izin verilenler ve diğer taraftan tehlike altında olan sigortacılar var. Sigortalı; Sigorta şirketine taraf olan kişi, garanti kapsamındaki herhangi bir riskin olması durumunda tazminat istemek hakkına sahiptir. Genellikle sigorta ettiren ve sigortalı aynı kişidir, ancak bunlar farklı olabilir.

Sigorta şirketinin müşteriyi güvence altına almak yükümlülüğünün tersine, sigortacının sözleşme tarafından belirlenen prim adı altında belirli paranın ödemesi zorunludur.¹

¹<https://www.tsb.org.tr/sigorta-tanimlari.aspx?pageID=648> (Erişim Tarihi 26.01.2017)

Herhangi bir nesnenin belirli bir değere sahip olup ve bu değer para ile ölçüle biliyorsa o nesne sigortalanabilir.²

1.2. SİGORTACILIK KAVRAMLARI

Sigorta bireylerin gelecekte başlarına gelebilecek olumsuz olayların zararından kendilerini korumak ya da en aza indirmek isteği üzerine ortaya çıkmıştır.

Sigorta: Aynı rizikoya maruz kalmış kişilerin aynı ve benzer gruplarında bir rizikonun ortaya çıkması sonucunda oluşan ve belli bir prim (prim) karşılığında ihtiyacının ortadan kaldırılması için bağımsız bir yasal talep hakkıdır.

Sigortanın yararları:

1. Özkaynakları korur
2. Kredi elde etmekte yardımcı olur
3. En iyi tasarruf araçıdır
4. Ekonomik güven sağlar

Sigortacı: Olası risklere karşı sigorta talebinde bulunan kişilere ve kuruluşlara garanti veren kuruluşlar, resmi kanunları tarafından belirlenmiş kişilerdir. Bu şirketler karşılıklı sigortalarda "Anonim Şirket" veya "Kooperatif Şirketi" olarak kurulmuştur.

Police: Sigortacı ile sigortalı arasında sigorta sözleşmesinin yapıldığını gösteren belge ve sözleşme şartları.

²<https://www.sigortam.net/sigorta> (Erişim Tarihi 26.01.2017)

1.3. SİGORTACILIK GENEL PRENSİPLERİ

Genel anlamda, sigorta kolları için geçerli olan, ülkemiz mevzuatına da uygun olan ilkelere aşağıdaki şekilde yer verilebilmektedir:

1.3.1. İyi Niyet Prensibi

Bu ilke, sigorta sözleşmesinin taraflarının, ister istemez de olsa, sözleşme beyan etmesi durumunda önemli olacak tüm bilgileri sağlamalarını şart koşar. Sigorta sözleşmesinde beyanname şarttır. Sigortalı/sigortalı tarafından kapsanan nesne hakkında tüm verileri doğru bir formada sağlama; aynı şekilde, anlaşmaya aracılık yapan kişi, hangi vaziyetlerde doğru ve güncel bilgileri sigortacıyı bilgilendirmekle yükümlüdür.

1.3.2. Sigortalanabilir Fayda İlkesi

Sigortalı bir nesne depoziti aldığı anda, bunun bir malın sahibi olması gerekmez; Buna ilgi duymak gereklidir.

1.3.3. Tazminat Prensibi

Sigortalı zarar görürse, hasar sözleşme kapsamına girer. Bu kayıp nakit olarak ya da geri ödeme ya da değiştirme biçiminde ortadan kaldırılabılır.

Peşin ödemededen başka seçenekler, sigortalı ve sigorta şirketinin çaresiz olduğu durumda olabilir.

1.3.4. Rücu Prensibi

Üçüncü taraf bir zarara uğradığında, sigorta şirketinden zararını iddia eder ve kusurlu taraf kusurla (Rücu) orantılı olarak iddiasını talep eder. Bu şekilde, sigortalı hem sigorta şirketinden hem de hatalı taraftan tazminat alacak ve haksız avantaj sağlayacaktır. Bu ilke, sigortacının

kendi otoritesini sigortacının yerine koyarak, sigortacının talep edebileceği iddiayı alacağı "Sıradanlık Prensibi" olarak da adlandırılır.³

1.4. SİGORTANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Dünyadaki sigortaya benzeyen uygulama M.Ö. 4500 yılında Mısır'da, 2250'de Babylon'da bulundu. Hammurabi Kanunları'nda da sigortaya rast gelinmektedir. M.Ö. 600'lerde Hindular, sigortanın özellikleri ile kredi sözleşmeleri yapmaya başladı.

Kredileşme orta devirlerde de gelişti ve denizcilik maaşına ve nakliye sigortalarına temel oluşturuyordu. Prim tabanlı sigorta, M.S. ile ilgilidir.

Bugünün anlamıyla, sigorta başvuruları yy'da ilk defa başladı. İlk sigorta anlaşması olduğu düşünülen sözleşme, ekim 1347 tarihini taşıyor ve İtalya'nın Cenova Limanı'ndan Mayorka'ya "Santa Gara" yı yüklemek için yapıldı.

İlk sigorta yasal düzenlemesi Cenevre'de 1424 senesinde yapıldı. Sigortaya ilişkin ilk yasal düzenleme, 1435 yılında basılan Basela Fermani idi.

1666'da Londra'nın büyük yangınından sonra yangın sigortası alanında bir hayli ilerleme kaydedildi. 17-19. Yüzyıllar, modern sigorta işletmelerinin ortaya çıkmaya başladığı dönemdir.

Teknolojinin gelişmesi nedeniyle Hava sigortaları ve Kara Araçları 1920'lerde ortaya çıkmıştır.⁴

³CahitNomer- Hüseyin Yumak,"**Sigortanın Genel Prensipleri**", 2000, mart

⁴<http://www.trete.com.tr/emtea.html>(Erişim Tarihi 26.01.2017)

1.5. SİGORTANIN UNSURLARI

1.5.1. Sigortacı

Sigorta ettiren veya tazminat ödemesinin lehtar olarak belirlenen sigortalı vasıtasıyla ödenen prim tahakkukunda tazminat ödemesini üzerine alan tüzel kişiliğe sahip işletmedir.

1.5.2. Sigortalı ve sigortalı

Sigortacı: Bir sigorta şirketi ile sigorta sözleşmesi imzalayan ve belirli bir prim ödemek yükümlülüğüne düşen kişidir. Sigortalı ve sigorta ettiren kişi aynı kişi olabilir.

Sigortalı: Hayatı ya da sağlığı ve s. sigorta teminatı altında olan kişidir.

1.5.3. Sigorta Bedeli

Sigortalının sigorta teklifi yaparken sigortalanacak kıymet hakkında bildirdiği ve poliçe üzerinde yazan meblağa sigorta bedeli denir. Sigorta bedeli, sigorta teklifi yapılırken sigortalının bildirdiği miktar olup sigorta şirketinin ödeyeceği en yüksek tazminatı göstermektedir.⁵

1.6. SİGORTA ÇEŞİTLERİ

Sigortalar farklı niteliklere göre çeşitlenebilir. Sigorta, uygulanış şekilleri ve beklenen faydalar açısından farklı türlere ayrılmaktadır.

⁵“Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü”, 2004

1.6.1. İhtiyari ve Zorunlu Sigorta

İhtiyari Sigorta

Bireylerin kendi kararları ve özgür iradeleri ile sigortalı olma durumunu ifade etmektedir. Yasal mevzuatla sigorta yaptırılması zorunlu değilse, gönüllü şekilde yapılan sigorta türleri ihtiyari sigorta kapsamında değerlendirilmektedir.⁶

Zorunlu Sigorta

Bireyin kanunen zorunlu yapması gereken sigortadır. Kişi üçüncü kişilere karşı sorumluyorsa, üçüncü şahısların tazmin edilmesini önlemek için bir sigorta sistemi kullanarak bir önlem olarak düşünülmelidir.

Zorunlu sigortaya tipik bir örnek "Trafik Sigortaları" dır. Bu, neredeyse tüm dünyada uygulanan zorunlu bir sigortadır. Üçüncü şahısların motorlu araçlara neden olabilecek hasarlardan kaynaklanabilecek sorumlulukları kapsar. Bizim ülkemizde de uygulanan "yollarda taşıtlar için sorumluluk sigortası-zorunlu" gibi zorunlu sigortalar haricinde gelişmiş ülkelerde uygulanan "İşveren Sorumluluk Sigortası" ve çevresel Özellikle gelişmiş "Kirlilik Yükümlülüğü Sigortası" da vardır.

Genel olarak üçüncü şahıslara verilen zararlar için zorunlu olan sorumluluk sigortasından ayrı olarak, bazı diğer doğal zulümlerden dolayı maddi hasar alan bazı zorlayıcı sigortalar da sağlanmaktadır.

Kişinin kanun gereği ile yapmak zorunda kaldığı sigorta çeşididir. Kişinin başkaları karşısında borçlu duruma düştüğü durumlarda, üçüncü şahısların tazminatsız kalmamasını temin etmek amacıyla kurulan sistemdir.

⁶"Cipil", 2008, s 68

1.6.2. Hayat Sigortası ve Hayat Dışı Sigortalar

Hayat Sigortaları

Ölüm Hali Sigortası: Malullük ya da yaşlılık aylığı alırken toplam 1800 gün veya en az 5 yıl sigortalı olan ve her biri için ortalama en az 180 gün ödeme yapmış olan ölen kişinin hak sahiplerine verilir.⁷

Grup Hayat Sigortası: Grup Hayat Sigortası ile çalışanlarınızı ve ailelerini karşılayabilecekleri yaşamsal riskler karşısında maddi güvence altına alabilirsiniz. Çok avantajlı primlerle satın alabileceğiniz grup hayat sigortaları çalışmanızın kurumuna olan bağlılığını arttırarak motivasyonunun ve iş verimliliğinin yükselmesini sağlayacaktır. Ayrıca ödemiş olduğunuz sigorta primlerini gider yazarak vergi matrahından düşebilirsiniz.⁸

Sağlık sigortası: Bu sigortadan yararlandığında yaptırıldığında, sözleşme süresince hastalık ya da kaza anında sigorta olunan ve ailesinin doktor ve diğer masraflarını karşılamasını sağlayan bir çeşit sigorta türüdür.

Bu çeşitin teminatları ayakta tedavi ve yatarak tedavi bölümlerine ayrılmıştır. Yoğun bakım, ameliyat, gibi durumların yatarak tedavisi; Fizyoterapi, klinikte muayene, diğer ilaç ve s. harcamaları ayakta tedavi kapsamındadır. Primler belirlediğiniz marj ve sınırlara göre ayarlanır.

Özel durum sigortası: Kişinin, özel koşullara göre diğer sigortanın kapsamadığı isteklerine göre yapılan sigortalardır. Politikalara dahil olmayan hastalıklar kaza riskine karşıdır ve prim ödemeleri, düşük risk grubundan ötürü diğer sigortalardan daha yüksek olabilir.⁹

⁷<http://www.reitix.com/Makaleler/Hayat-Sigortaları/> (Erişim Tarihi 27.01.2017)

⁸<https://www.cignafinans.com.tr/grup-hayat-sigortasi> (Erişim Tarihi 27.01.2017)

⁹<https://www.sigortam.net/ozel-durum-sigortasi/> (Erişim Tarihi 28.01.2017)

Hayat Dışı Sigortalar

Bu tür sigortalar, maddi kayıp ve hasarları kapsamaya yöneliktir. Evlerde, otomobillerde ve işyerinde risk taşır ve finansal olarak ölçülebilen riskleri içerir.

A) Yangın Sigortası

Özel veya ticari maksatla kullanılan ve bunlardan kaynaklanan yangın, yıldırım, patlama ve buhar, ısı ve dumanın neden olduğu fiziksel ve fiziksel hasarlardan koruyan her türlü binayı ve içerikleri kapsamaktadır. Buna ek olarak, bu sigorta, olay yerine gelen yangın söndürmenin yol açtığı fiziksel zararı da kapsar ve böylece müdahale eden hasarı azaltır veya başka bir kimyasal madde ile yapılan müdahalelerin bir sonucu olarak da yaranan zararı karşılar.

Sigorta şirketleri müşteriler için kampanyalar düzenleyerek, tek bir politika ile her şeyi garanti etmektedir. Ambalaj politikaları ile yangın, yangın mali sorumluluğu, çok katlı yangın ve hırsızlık teminatı, cam kırma ve ferdi kaza garantileri birlikte verilir.¹⁰

B) Araç Sigortaları (Kasko sigortası Trafik sigortası)

i. Kasko sigortası

Bu sigortayla birlikte, sigortacı, motorlu taşıtlar, motorlu taşıtlar (römorklar), römorklar veya karavanlar, karayolu araçları, traktörler ve tekerlekli traktörlerin yol açtığı hasarın ihlal edilmesine neden olacak maddi hasarları sağlar. Kısacası, karayolu üzerindeki araç sahibinin aracına olabilecek hasar nedeniyle aracı bir sigorta şirketi ile güvence altına almanız gerekir. Arabada yaranacak zararlar söz konusu

¹⁰<https://www.tsb.org.tr/trafik-sigortasi-rehber-tarifesi.aspx?pageID=779> (Erişim Tarihi 31.01.2017)

olduğunda meydana gelebilecek hasarlar, öncelikle, hırsızlık, trafik kazaları ve kötü maksatlı hareketler akla geliyo r.¹¹

ii. Trafik sigortası

Motorlu bir araçtan kaynaklanan bir trafik kazası durumunda, kanuna göre, kazada herhangi bir arıza olmaması durumunda, araç üçüncü şahısların yaralanmalarını, ölüm, yaralanmalarını ve yaralanmalarını yerine getirmelidir. Bu kayıpları karşılamak için yapılan sigortalar zorunlu trafik sigortasıdır.

Zorunlu trafik sigortası tarafından sağlanan güvenlik teminatları aşağıdaki gibidir:

- Kişi başına ölüm ve tedavi masrafları
- Kaza başına ölüm ve tedavi masrafları
- Kaza başına maddi tazminat tutarı

Not: Ancak, başlangıçta belirttiğimiz gibi, yaşadıkları kazada kusurluysa bu insanlar sorumlulukları vardır.¹²

C) Ferdi Kaza Sigortası

Ferdi kaza sigortası ve birinin politikası tarafından ortaya koyulan bir kaza nedeniyle; Ölüm veya kalıcı iş göremezlik kaybı, olduğunda bir aya veya üç aya maaş gibi, ya da toplu şekilde bir defada ödene bilir.

Kaza, sigortacının dışarıda ölmesine veya felâketen bir başarısızlığa neden olan ani ve harici bir olaydır

¹¹www.arabam.com/haberler/sigorta/ (Erişim Tarihi 31.01.2017)

¹²<https://www.sigorta.com.tr/sigorta-bilgileri/sigorta-tanimlari> (Erişim Tarihi 31.01.2017)

Aşağıdaki kazalar "kazalar" olarak düşünülür:

- Yayılan gazların solunmasından aniden ve beklenmedik bir şekilde
- Yanık ve ani hareket sonucu kaslar ve sinirler yaralanır, burkulur ve kırılır.

Isırmanın sonucu olarak yılan ve böcek sokmalarının, can kaybının veya vücudun kuduz kaybına bağlı olarak suya karışan zehirlenmeler.¹³

D) Hayvan Hayat Sigortası

Ön soy kütüğüne, soy kütüğüne ve Hayvan Kayıt Sistemi'ne kayıtlı süt sığırlarınızın başına gelebilecek sorunlara karşı hayvanlarınızı sigortalatıp hem hayvanlarınızı güvence altına alabilir hem de maddi kayıplarınızı koruyabilirsiniz.¹⁴

E) Tarım Sigortası

Bu gün tarım bitkilerinin tahrip edilmesi veya yok olması sonucunda sigortalının emlak menfaatlerine değen zararın bedelinin hepsi yada bir kısmı ödenmesi miktarında sigorta ücretinin uygulanmasını tasarlanmış tarım bitkilerinin sigortasıdır.¹⁵

F) Konut Sigortası

Konut Sigortası, evinizi ve ailenizi koruyan en önemli sigortadır. Ev sigortaları, evinizi imha, hırsızlık, terörizm ve kazalardan korumayı amaçlayan bir tür sigorta türüdür.

¹³<http://www.nnhayatemeklilik.com.tr/ferdi-kaza-sigortasi> (Erişim Tarihi 31.01.2017)

¹⁴<http://www.qnbfinansbank.com/arama/detail.aspx?ref=sigorta> (Erişim Tarihi 01.02.2017)

¹⁵<http://pasha-insurance.az/az/vidy-strakhovaniya-po-selskomu-khozyajstvu> (Erişim Tarihi 01.02.2017)

Evinizi sigortalamak için bir ev sahibi olmanız gerekmez ve siz bir kiracıysanız, malları yalnızca mal edinerek güvenceye alabilirsiniz.¹⁶

¹⁶<https://www.sigortam.net/konut-sigortasi> (Erişim Tarihi 01.02.2017)

İKİNCİ BÖLÜM

RİSK YÖNETİMİ KAVRAMI VE SİGORTA ŞİRKETLERİNDE RİSK YÖNETİMİ

2.1. RİSK VE RİSK YÖNETİM KAVRAMI

2.1.1. Riskin Tanımı ve Sınıflandırılması

Risk kavramı sözlüklerde bir şeyin zarara uğramasına neden olan ya da zarara uğratma kapasitesi olan olaylar, olarak tanımlanmaktadır. Başka bir tanıma göre risk tehdidin gerçekleşmesinde varlığın üzerinde zarar oluşturma olasılığıdır.¹⁷

Riskin ne olduğunu daha iyi anlaya bilmek için tehlike ve riziko kavramlarını bilmek, onları bir birinden ayıra bilmek gerekir. Tehlike zararın yaşam, mülkiyet, çevreyi tehdit etmesi durumudur.¹⁸ Riziko ise zararın olası nedeni, tehlikenin gerçekleşme olasılığıdır.¹⁹ Rizikonun artması riski de beraberinde artırır. İyi bir yönetici önce rizikoları bulur ve güvenlik sistemini geliştirir. Savunma gerekli bir seviyeye geldiğinde risk de katlanabilir düzeye inmiş sayılır.²⁰

Risk kavramı bir nesne veya olayın meydana getireceği kötü sonuçların toplamıdır. Sigortacılıkta buna “kayıp olasılığı” da denilmektedir. Ortada bir riskin olması için belirlenmiş mekanda, herhangi hadise veya tehlikenin ortada olması, değerlerin olaydan değişme oranlarının ve s.’nin tahmin edilebilmesi gerekmektedir.²¹

Bir işletmenin karşılaşacağı riskleri farklı şekillerde sınıflandırmak mümkündür. Bu sınıflandırmaya en çok şirketin sektörel ve yapısal

¹⁷Ünsal Elbeyli, M. Ü. “Sigorta Sektöründe Risk Yönetimi”, İstanbul, 2001, s 8.

¹⁸<https://tr.wikipedia.org/wiki/Tehlike> (Erişim Tarihi 28.04.2017)

¹⁹www.trete.com.tr/sozluk.html (Erişim Tarihi 28.04.2017)

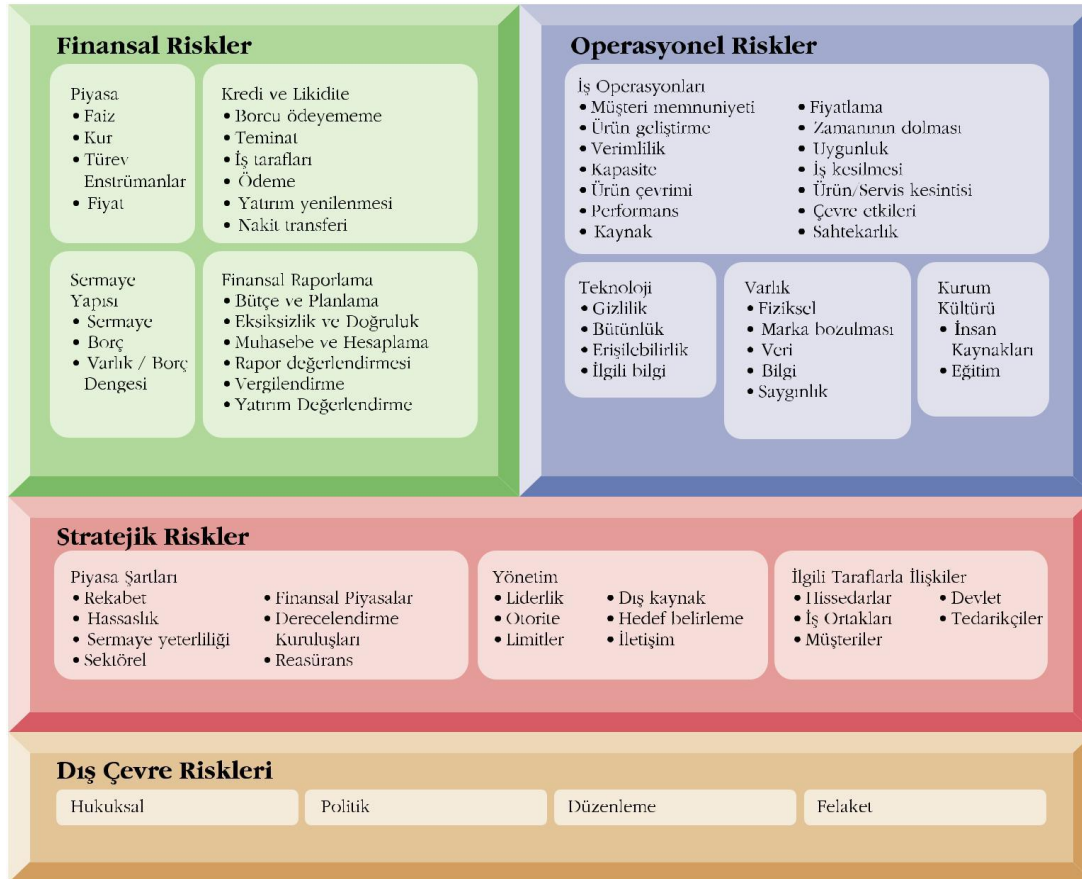
²⁰Nenedir.com.tr/risk-ve-riziko-arasindaki-iliski-nedir/ (Erişim Tarihi 29.04.2017)

²¹www.arifpirildar.com/risk-nedir.htm (Erişim Tarihi 29.04.2017)

kriterleri etki eder. Pek çok risk sınıflandırma yöntemleri olmasına bakmayarak en çok 4 ana başlık altında toplanan metod kabul görmüştür. (Şekil 1). Bu kategorileri tek kabul etmek veya bir sınır çizmek doğru değildir.²²

Mesela kredi riskinin kriterleri incelendiğinde finansal risk, nedenleri hesaba alındığında ise operasyonel risk olarak anlaşılabilir. Çünkü riskler yapısal özelliklerine göre birbirine bağımlıdır ve riskler sürekli birbiri ile etkileşim içerisindedirler.²³

Şekil 1: Tüsiad Risk Modeli

Kaynak:http://www.tusiad.org.tr/___rsc/shared/file/KurumsalRiskYoneti mi.pdf (Erişim Tarihi 03.02.2017)

²²Tüsiad, "Kurumsal Risk Yönetimi Raporu", İstanbul, Şubat-2008/452, s 19

²³James Lam, "Enterprise Risk Management: From Incentives to Controls, Wiley Finance, Second Editon", 2003, s.33

A) Finansal Riskler: Finansal riskler, piyasa dalgalanmaları nedeniyle işletmenin finansal durumunun ve sermayesinin dalgalanmasından doğan riski ifade eder. Finansal risklerin kendileri, kredi riski, piyasa riski ve likidite riski gibi alt gruplara ayrılır. Piyasa riski, temel kur riski, borsa ve emlak riski açısından kendi başına bölünmüştür.

B) Operasyonel Riskler: Bir Örgütün ana işletme fonksiyonlarını yapmasının karşısını alaabilecek rizikolardan oluşan riskler Operasyonel risk olarak tanımlanır.

C) Stratejik Riskler: Bu kategori altında, işletmenin küçük orta büyük hedeflerine yetişmesinin karşısını alacak riskler toplanmaktadır. İş modeli, piyasa analizi gibi riskler burdada bulunmaktadır.

D) Dış Çevresel Riskler: Bu sınıflamaya dahil edilen riskler, operatörün faaliyetleri ile ilgili değildir, ancak bağımsız olarak ortaya çıkan, ancak şirketin tercihlerini etkileyen risklerdir.

2.1.2. Risk Yönetiminin Tanımı

İşletmeler kâr elde etmek amacıyla kurulmuştur. Bu anlamda, risk yönetimi, istenen kârlılığı sağlamak için hangi riskleri, nasıl ve hangi seviyede gerçekleşeceğini belirleyen, planlayan, kontrol eden ve sağlayan bir sistemdir. Risk yönetimi bir yönetim aracıdır. Kuruluş içindeki risk yönetimi, her alanla ilgilidir. Risk yönetimi uygulamaları, şirketteki tüm çalışanları kapsar. Her çalışanın görev ve sorumlulukları ne olursa olsun, karar verilemeleri için uygun bir seviyede risk yönetimine dahil olmalıdırlar.²⁴

TS ISO 31000 standardı, tüm organizasyonlar belirli bir risk derecesinde yönetirken, risk yönetimini etkin hale getirmek için

²⁴“Enterprise Risk Management”, COSO, Integrated Framework, 2004, s. 14.

kurulmuştur. Bu standart, organizasyonların genel yönetim, yönetim, strateji ve planlama, raporlama süreçleri, politikalar, değerler ve kültür yönünde risk yönetim süreçlerini entegre etmeye yönelik bir çerçeve geliştirip uygulamasını ve sürekli geliştirmesini önermektedir.²⁵

Risk ve Sigortacılar Yönetim Kurumu'nun (RIMS) tanıma göre, göre risk yönetimi, bir organizasyon tarafından karşılaşılan tüm risk türlerini göz önüne alarak ve bu risklerin birleşik etkisini değerlendirerek kuruluşun hedeflerini kazanmayı destekleyen stratejik bir disiplindir.²⁶

Risk yönetiminin temel unsurları, riskleri belirleme ve değerlendirme, bunlara karşı uygulanacak faaliyetleri belirleme, sorumlulukları belirleme, faaliyetleri uygulama ve izleme ve sonuçlarını gözlemeyi içeren süreçlerdir.

2.1.3. Risk Yönetim Standartları

Risk yönetimi standardı, risk yönetim sürecinin tanımı ile riskin başarıyla yönetilmesi için önerilen kurallar tarafından oluşturulan genel çerçevenin kombinasyonunu ifade eder. Kurumun iş ve kültür yapma felsefesine dayanan ve bu standartlara dayalı bir risk yönetimi anlayışına sahip olması beklenmektedir. Bu standartlardan bazıları aşağıda özetlenmiştir:

- Uluslararası Standartlar Organizasyonu (ISO 31000) tarafından Risk Yönetim Sistemi Standardı 2009'da yayımlandı

²⁵<https://www.tse.org.tr/tr/modul/hizmetlerimiz/hizmetlerimiz.aspx> (Erişim Tarihi 06.02.2017)

²⁶<https://www.rims.org/Pages/Default.aspx> (Erişim Tarihi 07.02.2017)

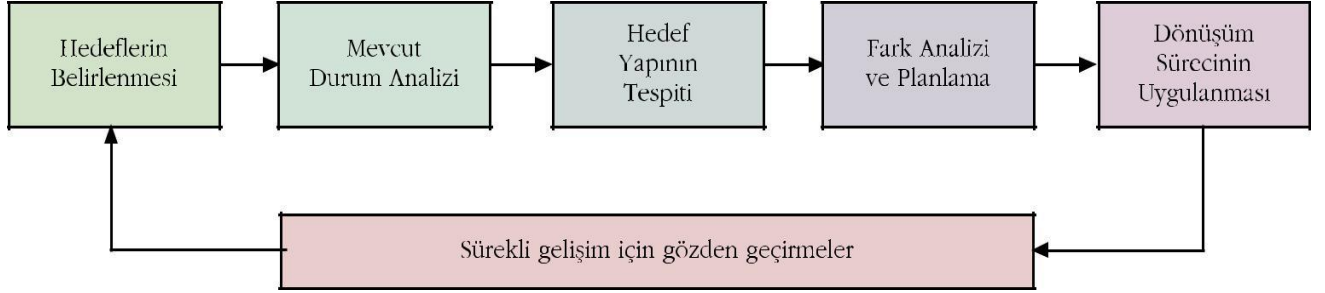
- Risk yönetim standartları 2002'de Risk Yönetimi (IRM) Enstitüsü tarafından yayınlandı.
- TreadwayKomitesi'nin Raylı Yol Komisyonu Sponsor Kuruluşları Komitesi (COSO) tarafından yayınlanan COSO standartları, hileli finansal raporların nedenlerini belirlemek ve oluşma ihtimalini azaltmak için bir iç kontrol sisteminin kurulması gerektiğini belirtti.
- 1995 yılında Kanada Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsü (CoCo) tarafından yayınlanan CoCo standartları, iç kontrol modeline ve risk yönetim sistemine iç kontrol rehberinde yer verilmesi gerektiğini belirtti.

2.1.4. Risk Yönetim Süreci

Risk yönetim süreci aşağıdaki temel esaslara dayanılarak doğru ve olumlu sonuçlar ortaya çıkarılmalıdır.

- Kurum hedeflerine yönelik risk belirlenmesi yapılmalı,
- Tanımlanan risklerin değerlendirilmesi risk/kazanç dengesi uygun olmalı,
- Değerlendirilen riskler izlenmeli ve kontrol noktaları oluşturulmalı,
- Kontroller etkin şekilde çalışıp çalışmadığı denetlenmeli,
- Kontroller sonucu iyileştirme gerekiyorsa mutlaka tepki verilmeli.

Şekil 2: Kurumsal Risk Yönetimi Dönüşüm Süreci

Kaynak:<http://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/3637-kurumsal-risk-yonetimi>(Erişim Tarihi 21.09.2017)

Risk Yönetim Süreci kurumlar için kurumsal risk yönetiminin genel çerçevesini oluşturan unsurları içermektedir. Süreci oluşturan temel aşamaların yapısı kurumlarda kurulacak her bir kurumsal risk yönetim sistemi için temel kurallar ve anlayış açısından bir rehber niteliği taşımaktadır. Genel olarak tüm şirketleri ve tüm sektörler için geçerli olmak üzere, kurumsal risk yönetim sisteminin tasarım ve uygulama şekli kurumların ihtiyaçlarına, hedeflerine, ürün ve servis çeşitliğine, iş süreçlerine ve yöntemlerine göre farklılık gösterecektir.²⁷

Risk yönetim sürecinin temel aşamaları, hedeflerin belirlenmesi, risklerin tanımlanması, risklerin analizi ve ölçülmesi, risklerin değerlendirilmesi, risk yönetim stratejilerini ve risk yönetim sürecinin izlenmesi ve gözden geçirilmesi oluşturmaktadır.

a) Hedeflerin Belirlenmesi

Bir organizasyonda hedef belirlemek, kuruluşun vizyon ve misyonuyla ilgili ve bunları destekleyen hedefler oluşturma sürecidir. Risk yönetimi

²⁷<http://sgdb.ankara.edu.tr/?p=2677> (Erişim Tarihi 15.02.2017)

sürecine göre hedefler belirlenmekte ve şirket aşağıdaki dört alana bölünerek nihai hedeflerine ulaşmayı hedeflemektedir:

I. Stratejik Hedefler: Kurum, misyon, vizyon ve destekleyici hedef doğrultusunda yüksek seviyede olmalıdır.

ii. Faaliyet Hedefleri: Kaynakları etkin ve verimli kullanmayı teşvik etmelidir.

iii. Raporlanma Hedefleri: Hem iç hem de dış raporların güvenilirliğine odaklanır.

iv. Uygunluk Amaçları: Yasa ve yönetmeliklere uygun hareket etmelidir.

b) Risklerin Tanımlanması

Kurumun misyon, vizyon ve hedefleri doğrultusunda hedeflerine ulaşmasında karşı karşıya kalabileceği muhtemel tehdit ve fırsatların belirlenmesi, risklerin tanımlanması olarak bilinmektedir. Kurumla ilgili tüm risklerin belirlenmesi, bazı temel koşullarla gerçekleştirilir. Önceden belirlenmiş bu koşullardan ilki vizyon, misyon ve değerler, diğeri iç ve dış koşullardır. Örneğin, kuruluşun vizyonunu, misyonunu ve değerlerini belirlerken karşılaşılan riskler belirlenir ve şirketin faaliyet ve varlığını tehdit eden iç ve dış koşullarla ilgili riskler ortaya koyulur.

c) Risklerin Analizi ve Ölçülmesi

Risk ölçümü ve analizi, bir önceki adımda tespit edilen risklerin daha detaylı incelenmesiyle ilgilidir. Her risk için daha detaylı sonuç elde etmek için ayrı ayrı hesaplamalar yapmak suretiyle risklere nasıl cevap vereceğimize cevap buluruz.

Risk analizi, riskin türüne, kontrolün amacına ulaşabilen veri ve kaynakların düzeyine göre değişiklik göstermektedir. Analiz oluşan

ortamdan asılı olarak kantitatif (niceleyici), yarı-kantitatif (yarı-niceleyici), kalitatif (niteleyici) veya bunların bir birleşimi olan karma bir analiz olabilir.²⁸

aa) Kalitatif Analiz

Risklerin tanımlanması, risklerin sıralanması, olasılık ile yapılan risk haritaları, hedefler veya birimler bazında yapılan risk haritaları, risk korelasyonlarının belirlenmesine yönelik yöntemlerle yapılan risk analizleri, nitel analizler.

Bu yaklaşımın avantajları, karar verme sürecini görmenin kolay olması, standartlaştırılmış yasama eylemlerine dahil edilmesi kolaydır, iyileştirme denetimleri için bir temel olarak kullanılabilir ve değerlendirilmesi kolaydır. Bununla birlikte dezavantajlar, hangi standartların başarılmaya çalışıldığını tam olarak göstermek ve anlamak zor olmasıdır.²⁹

bb) Yarı-Kantitatif Analizi

Yarı kantitatif analizde kelimeler yerine rakamlar kullanılır. Riske göre düzeltilmiş gelir, kazanç / düşüş eğrileri, kasırga çizelgeleri, senaryo analizi, kıyaslama, net akım değeri, geleneksel önlemler yarı kantitatif analizlerdir. Risk etkisinin süresinin belirlenmesi, risk olasılığının süresinin belirlenmesi, genel sürenin belirlenmesidir. Risk korelasyonu, Basit risk haritaları, belirli değerlerle yarı kantitatif analizlerdir. Basit risk haritası, belirli değerler vererek yarı nicel bir yöntem olarak kullanılabilir.

Bu yöntemin avantajları, bazı sonuç ve hükümler de dahil olmak üzere bazı çözümleri belirlemek için kullanılabilmesidir. Hükümlerdeki

²⁸<https://www.sgb.gov.tr/Sayfalar/AnaSayfa.aspx> (Erişim Tarihi 25.02.2017)

²⁹<http://www.ataaof.com/blogs> (Erişim Tarihi 25.02.2017)

herhangi bir hatayı veya eksikliği ortaya çıkarmak daha kolaydır. Rakun boyutunun bir değerlendirmesini sağlar. Bu yöntemde karşılaşılabilecek problem, derecelendirmenin öznel hale getirilmesi nedeni hata ihtimalinin çok yüksek olmasıdır.³⁰

cc) Kantitatif Analiz

Nicel analiz(Kantitatif), etki ve olasılık tahminlerini sayısal değerlerle veri kaynaklarını kullanarak ifade etmeyi amaçlamaktadır. Analiz sonuçlarının kalitesi, kullanılan verilerin doğruluğuna ve eksiksizliğine, kullanılan modelin geçerliliğine bağlıdır. Olası etkiler, belirli bir olayın veya olayların sıralamasının yanı sıra geçmişteki iş veya olayların modellenmesiyle istatistiksel olarak bulunabilir. Etket; Mali, teknik, insan yaralanması veya diğer hasar ölçütleridir. Bazı durumlarda, aynı olayın risk düzeyini belirlemek için birden fazla sayısal değer kullanmak gerekli olabilir.

Bu yöntemin avantajı, detaylı ve nesnel sonuçlar verdiği, dezavantajı, analiz sırasında belirsizlik ve değişkenlik dikkate alınmadığında, etkilerin ve olasılıkların yanlış olabileceğidir.³¹

d) Risklerin Değerlendirilmesi

Amaçlanan risk analizlerinin sonuçlarına bağlı olarak, risk değerlendirmesi öncelikle hangi riske müdahale edileceğine karar vermektir. Risklerin değerlendirilmesi, risk analizinden kaynaklanan risk öneminin önceden belirlenmiş risk kriterlerine ve risk iştahına kıyaslanmasını ve böylece önceliklendirilmesi gereken risklerin belirlenmesini içerir.³²

³⁰http://www.fin.gov.bc.ca/pt/rmb/ref/RMB_ERM_Guideline.pdf(Erişim Tarihi 14.03.2017)

³¹www.finansaleksen.com.tr (Erişim Tarihi 22.03.2017)

³²Tüsiad, "Kurumsal Risk Yönetim Raporu", İstanbul Şubat-2008/452 s. 57.

Riskleri değerlendirirken, ilk sırada riskler, önemlerine ve zaman içindeki etkilerine göre sıralanırlar. Bundan sonra, tehlikelerin etkilerini grafiksel olarak gösteren risk haritaları geliştirilir. Bu, belirli bir işlev veya birim tarafından atama yoluyla yapılabilir. Son olarak, riskler önem derecesine göre risk sınıflarına sınıflandırılır; düşük, orta ve yüksek riskler. Yüksek riskli olası nedenler araştırılmakta, kontrol teknikleri geliştirilmekte ve bunlara nasıl cevap vereceği konusunda öneriler verilmektedir.³³

e) Risk Yönetim Stratejileri

Risklerle mücadele etmek için, en uygun risk yönetim stratejisi, etkilerin/olasılıkların ve risk analizinin analiz edilerek risklerin değerlendirilmesi sonucunda belirlenir. Risklerle mücadele etmek için bazı kontrol biçimleri ve belirli risk alma yöntemleri kullanılır.

Risk'in nitelikleri ve kurumun stratejik hedefleri temel alınarak riskleri yönetmek için özel yaklaşımlar aşağıda belirtilmiştir.

Azaltma (Mücadele Riskleri); Yönetimde en çok kullanılan metodlardan biridir. Burada, göze alınan her bir risk için belirtilen ve risk kayıt defterine dahil edilen denetim faaliyetlerini uygulayarak, riskleri onaylanmış bir düzeyde tutmak amaçlanmıştır. Buna bir örnek, yangın sigortası için gelen bir operatörün, sigorta şirketi tarafından alınan önlemleri işyerinde yangın riskine karşı artırmak istediğidir.

Transfer Etme (Paylaşım); Bazı risklerin bir kısmı veya tamamı diğer şirketlere devredilebilir. Kurumların sigortalanması veya güvenlik sisteminin özel şirketler tarafından güvence altına alınması gibi.³⁴

³³<http://www.aon.com/default.jsp> (Erişim Tarihi 29.03.2017)

³⁴European Network and Information Security Agency, "Risk Assessment and Risk Management Methods: Information Packages for Small and Medium Sized Enterprises"(SMEs), 2006.s.45-54.

Kaçınma (Faaliyett Vazgeçilmesi); Risklerin bir kısmından korunmak için, bu risklerin ilişkili olduğu faaliyet alanlarından vazgeçerek olumsuz etkilere karşı korunmaktadır. Örneğin, sigorta şirketleri hasar görmesi muhtemel bir işletmeye karşı teminat vermemekten kaçınmalıdır.

f) Riskin Kontrolü

Riskleri karşılamamak ya da riskler için uygun risk yönetim stratejisini uygulamak gibi risk yönetim sürecinde ortaya çıkabilecek olumsuz etkileri gidermek için, esas itibarıyla koruyucu, düzeltici, ve denetleyici kontroller olmak üzere dört kontrol faaliyeti grubu geliştirilmiştir.

- Önleyici kontroller: Bu önlemler, istenmeyen neticelerin olasılığını yok etmek veya en aza indirmek planlanmıştır.
- Düzeltme kontrolleri: İstenmeyen olayların düzeltilmesini sağlamak için geliştirilen bir yöntemdir.
- Direksiyon kontrolü: Belirli bir sonuca ulaşılmasını sağlamak için geliştirilen önlemler.
- Denetim kontrolü: İstenmeyen neticelerin oluşma sebebini anlamak için planlanan önlemlerdir.³⁵

g) Risk Yönetim Sürecinin İzlenmesi ve Gözden Geçirilmesi

Risk izleme ve değerlendirme fonksiyonu, risklerdeki değişikliklerin ve kontrol faaliyetlerinin geliştirilmesinin izlenmesini, ilgili birimler tarafından raporlanmasını ve gerektiğinde tüm sürecin sanki ilk kurulumda olduğu gibi güncellenmesini ve risk yönetiminin

³⁵“Enterprise Risk Management”, a.g.m.

etkililiğinin izlenmesini kapsayan bir süreçtir. Yönetim, hedeflerle ilişkili risklerde ne gibi değişiklikler meydana geldiğini ve risk yönetiminin ne kadar etkili olduğunu sağlamak için izleme ve raporlama sürecini yürütür. Risk yönetiminin dinamik doğası, duruma bağlı olarak tek bir risk durumunda olduğu kadar tüm risklere kadar izlenebilir.

İzleme ve gözetim faaliyetleri, alınan kararların ve başvuruların etkinliğinin, risk yönetim sürecinin uygun olup olmadığından emin olmak için yürütülür. Belirli bir süre sonra, risklerin etkilerini değiştirme olasılığı ve olasılığı etkileyen faktörlere karşı izleme ve gözden geçirme faaliyetlerinin sistematik olarak tekrarlanması gereklidir.³⁶

2.2. SİGORTA ŞİRKETLERİNDE RİSK YÖNETİMİ

2.2.1. Sigorta Şirketlerinde Risk Yönetiminin Önemi ve Amacı

Sigortacılıkta risk yönetiminin amacı, şirketin gelirlerini, kazançları şirketin beklenen hedefleri doğrultusunda dağıtmak esas olup, oluşabilecek kayıplara karşı mümkün olan en uygun maliyette yeterli bir koruma oluşturmaktır. Dikkatle üzerinde durulması gereken en önemli nokta, riskin ne kadarının üstleneceği ve üstlenilen risklerden oluşabilecek kayıpların nasıl fonlanması gerektiğidir. Bu amaçtan hareketle sigorta şirketleri önceden tahmin edilebilir, düşük şiddetteki kayıpları içeren riskleri sigorta sözleşmeleri ile teminat altına almaktadırlar.

³⁶“Kurumsal Risk Yönetime Yapısal Bakış Açısı ve ISO 31000 Yükümlülükleri”, AİRMİC, ALARM, IRM, 2010, s.9.

Risk yönetimini özellikle planlamaya entegre etmek, karar vericilere risk yönetimi sürecini etkin uygulayabilme konusunda büyük fırsatlar sağlar.³⁷

2.2.2. Sigorta Şirketlerinde Risk Yönetim Fonksiyonu

Son on yılda birçok ülkede iflas eden sigorta şirketlerinin sayısında hızlı bir artış görülmektedir. Sigorta poliçelerinde fiyatlama hataları, artan doğal afetler ve teminat kapsamalarının sınırlarını da belli başlı nedenlerdendir.

Sigorta Şirketleri, sigortalıları korumak için aldıkları risklerin hepsini üzerinde tutmazlar. Birçok durumda şirketler iş uygulamasında bu riskleri azaltır. Diğer durumlarda ise reasürans, fiyatlandırma ve ürün dağılımı ile bu riskleri azaltır. Yok edilemeyen ve transfer edilemeyen riskler şirket bünyesinde kalarak zarara neden olacağından riskler kabul edilemez risklerdir.

Sigorta şirketlerinde risk yönetimi fonksiyonu, finansal açıdan piyasadaki değişkenlerden kaynaklı oluşan olumsuzlukları minimize etmek, finansal olmayan açıdan ise sigortacılık faaliyetinden doğan riskleri bertaraf ederek ve özel durumlarda oluşan risklerden kaçınılma yolu olarak kullanmaktadır.

Risklerin kaçınılma uygulamaları üç basamakta incelenebilir. Birinci basamak; işlemlerde standart yaklaşım, sigorta poliçeleri, sözleşmeler, yanlış veya gereksiz finansal hata önleyici tedbirler yer alır. İkinci adım; çeşitlendirme, büyük sayılar kanunu, merkezi limit teoreminden yararlanılarak portföyde en az kayıp olma olasılığını azaltmaktır. Üçüncü basamak ise kurum yöneticilerin sorumlu

³⁷www.fsa.ulaval.ca (Erişim Tarihi 30.03.2017)

tutulacakları işlemlere ilişkin sözleşmelerdir. Her halükarda amaç şirketi finansal olmayan risklerden korumaktır.

Yok edilebilen yada risk transfer tekniği ile azaltılabilen riskler için sigorta şirketleri pazar elemanlarından yararlanır. Örnek olarak aktüeryal riskler reasürans şirketlerine transfer edilebilir ve katastrofik riskler, katastrofik futures sözleşmeleri, katastrofik bonolar gibi alternatif risk ürünleri ile aktüeryal sermaye pazarına aktarılabılır. Finansal riskleri ise hedge yapabilir veya belirli finansal ürünler satın alarak hem müşterisine hizmet etmek için riski saptırır, hem de finansal Pazar büyümesine büyük katkılar sağlar³⁸.

2.2.3. Sigortacılık Açısından Risklerin Sınıflandırılması

2.2.3.1. Teknik Riskler

a) Yazım, Fiyatlama Riski

Yazım, fiyatlama riski teknik personel kaynaklı ve işletme prosedür kaynaklı olmak üzere iki temel bölüme ayrılmaktadır.

1) Teknik personel kaynaklı riskler, oluşan hasarların konservasyon limitlerini aşması durumunda ortaya çıkan risklerdir. Bu tür hasarlarda, işletmenin yazılan primlerin ödenen hasarlardan düşük olması sonucunda ortaya çıkar. Teknik personel kaynaklı riskler, bilgi yetersizliğinden kaynaklanan hatalı tahminden dolayı, örneklemin konservasyon limitlerini aşmasından dolayı, hasarı belirleyen faktörlerin hatalı tahmininden kaynaklanan değişimden dolayı veya teknik karşılıkların yanlış hesaplanmasından dolayı oluşur.

2) İşletme prosedür kaynaklı riskler, sigorta şirketlerinin prim üretim sürecinde teknik analizlerin eksikliği ve yetki kullanımının yetersiz

³⁸Ayşegül Bölükbaşı, “**Sigortacılıkta Risk Yönetimi**”, İstanbul, 2010, s.47-55

olmasından dolayı oluşan risklerdir. Hasarı yeterince güvenceye almaması, teknik analizlerin dikkatli yapılmaması neticesinde ortaya çıkarlar. Eksik sigorta ya da bütün riskleri karşılamayan eksik ve yetersiz gelirler nedeniyle yanlış hasar yönetim sürecinden dolayı riskleri yeterince dağıtmayıp aynı risklerin konsantrasyonu sonucu oluşabilir.

b) Reasürans Riskleri

Reasürans, sigorta şirketinin sattığı poliçelere isabet edecek hasarların bir kısmının veya tamamının bir sigorta veya reasürans şirketi tarafından karşılanmasına denir. Reasürans anlaşmaları ile sedan (reasürans işleminde riski devreden taraf sigorta şirketi) rizikonun belirli bir kısmını reasürans şirketine devretmeyi reasürans şirketi de (reasürör) kendisine sedanın devrettiği risk kısmını kabul etmeyi üstlenir.

Reasürans riski ise yanlış devir veya provizyona (üstlenilen hasar maliyeti) uygun olmayan anlaşmalar sonucu meydana gelir. Bu riskin oluşmasından sonra sigorta şirketinin, hasar maliyet oranı çok artar. Üstlendiği riskleri uygun şekilde devredemediği için risk çarpanı artarak sermayenin değerinde büyük kayıplara neden olur.

c) Katastrofik Riskler

Katastrofik riskler, sel, fırtına, kasırga, toprak kayması, deprem, tornado, tsunami gibi afetlerin neden olduğu yıkımlar can ve mal kayıplarına sebebiyet vermekle birlikte mali ve finansal kayıplara da sebep olabilen bu felaketler sonucu büyük bir toplumu etkileyen risklerdir.

Katastrofik riskler sigorta şirketlerinin en önemli sorunlarından. Katastrofik risklerde sigortalıların ödediği primler, düşük olasılıkla fakat yüksek zararlar sonuçlanan olaylardan korunma sağlamak içindir.

Sigortaları doğal afetlerden korumak isteyen sigorta şirketleri bu riskle karşı karşıya kaldığı zaman en çok sıkıntıyı, teknik karşılıkların yeterli ayrılmamasından dolayı oluşan likidite yetersizliği ve ahlaki tehlike, sigortalanan risk kavramının bir anda çok geniş bir kavram olması, hasar olasılığının aktüeryal hesaplamalara karşı hassas olmayışından dolayı çekmektedir.³⁹

2.2.3.2. Operasyonel Riskler

Bu risk işletmenin yaşamı boyunca karşılaşılabileceği tüm olumsuzlukları ifade etmektedir.

Operasyonel riskin tanımlanmasında güçlük, riski oluşturan faktörlerin çeşitliliğinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle operasyonel riskin tanımlanmasında ve görevin anlaşılmasında risk oluşturan etkenlerin belirlenmesi önemlidir.

Operasyonel riske neden olan faktörler, kendi iç yapısına ve faaliyetlerine göre değişmekte ancak finansal kurumlar için operasyonel risk faktörleri genel olarak personel riski, teknoloji riski, organizasyonel risk, yasal riskler ve dış riskler olarak değerlendirilmektedir.

A) Personel riski, personel eksikliğinden, ihmalden, süreçler ve sistemler hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaktan, suistimal etmekten veya kasıtlı cezai yaptırımlardan kaynaklanan risktir.

B) Bilgiden, sistemden ve teknolojiden kaynaklanan riskler, bilgisayar ve iletişim sistemindeki teknik sorunlar ve kazalar, virüs sorunları, yetersiz veya eskimiş sistemlerdir.

³⁹Baturalp Pamukçu, Ayşegül Bölükbaşı, “**Sigortanın Temel Prensipleri**”, İstanbul, 2009, s.13-17

C) Süreçlerle ilgili riskler, şirket faaliyetlerinin işleyişi ile ilgili süreç ve süreçlerin işleyişi ile ilgili olarak iç kontrollerin yokluğu veya yanlış anlaşılmasından kaynaklanan risklerdir.

D) Dış riskler, sözleşmede belirtilen ölçütlere, hizmet sağlayıcının iflasına, terörist saldırılara, kurumsal olmayan dolandırıcılık, deprem, sel baskınına ve müşteri kötüye kullanımına bağlı olarak dışardan hizmet sunmamak gibi dış faktörlerin neden olduğu risklerdir.

E) Hukuki riskler, kurumsal faaliyetlerin, ürünlerin ve hizmetlerin birden fazla yasal düzenlemeye tabi olmasından kaynaklanan risklerdir.⁴⁰

2.2.3.3. Finansal Riskler

Ulusal ya da küresel ekonomideki değişiklikler neticesinde sigorta şirketleri de etkilenmektedir. Sigorta şirketleri bu tür risklerin gerçekleşmesini kontrol edememektedir. Bununla birlikte, iş süreçlerinde ve iş modellerinde yaptıkları değişikliklerle, bu risklerin organizasyon üzerindeki etkisini azaltabilir. Bu riskler, sigorta şirketlerinin mevcut yatırımlarından, teknik yedeklerden kaynaklanan mevduat hesaplarına ve piyasanın değerinin düşürülmesi veya yükselmesinin sonucu olan hasar/prim oranlarından da etkilenmektedir. Sigorta şirketleri açısından finansal riskler; Piyasa riski, kredi riski ve likidite riski ana başlıkları altında incelenmektedir. Bu riskler aşağıdaki başlıklarda incelenmektedir.⁴¹

⁴⁰<https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/>(Erişim Tarihi 01.04.2017)

⁴¹<http://dergiler.ankara.edu.tr>(Erişim Tarihi 03.04.2017)

a) Piyasa Riski

Sigorta şirketleri açısından, piyasa riski, aktif ve pasif hesaplarında izlenen pozisyonlar, faiz oranlarındaki dalgalanmalar, döviz kurları, hisse senetleri ve gayrimenkul fiyatlarında, faiz riski, stokta meydana gelen piyasa değişkenindeki dalgalanmalardan kaynaklanabilecek hisse senedi riski, döviz kuru riskleri ve gayrimenkul riskleri olarak belirtilir.

Piyasa riskini oluşturan alt-risk grupları aşağıda ayrıntılı olarak incelenmektedir.

Döviz kuru oranı: Döviz parasına karşı ulusal para biriminin değerindeki azalma olarak tanımlanarak döviz nakit akımına kıyasla ulusal para birimi nakit akışının değerinde bir azalma sağlamasıdır.⁴²

Faiz Riski: Şirketlerin varlıklarının ve yükümlülüklerinin faiz oranlarındaki beklenmeyen değişikliklere maruz kalması durumudur. Sigorta şirketlerinin varlıklarından elde edilecek gelirlerin daha hızlı artması riskine faiz oranı adı verilir. Faiz riski faize duyarlı aktiflerin, pasif ve bilanço dışı kalemlerin miktar ve vade açısından faiz oranlarının uyumsuzluğu sonucu ortaya çıkar. Faiz oranlarında beklenmedik değişiklik, şirketin karlılığını olumsuz yönde etkiler. Faiz oranlarındaki değişiklikler finans kuruluşlarının bütün aktif, pasif ve bilanço dışı kalemleriyle birlikte gelir ve giderleri üzerinde önemli rol oynar. Bu değişmelerin net etkisi, şirketin karlılığına ve sermayesine yansır.

Hisse Senedi Riski: Hisse senedine yatırım yapan şirketlerin hisse senedi fiyatlarındaki dalgalanmalardan dolayı olumsuz yönde etkilenmeleridir. Şirketlerinin alım satım hesapları içinde yer alan hisse

⁴²İhsan Uğur Delikanlı, “Active Bankacılık ve Finans Makaleleri”, İstanbul 1997, s.7.

senedi taşıma pozisyonun durumuna bağılı olarak hisse senedi fiyatlarındaki hareketler nedeniyle maruz kalabileceğı zarar olasılığıdır. Borsada işlem gören ve iyi çeşitlendirilmiş bir hisse senedi endeksine dayalı vadeli işlem sözleşmeleri borsada işlem gören hisse senetleri için öngörülen oran üzerinden pozisyon riski hesaplanır. Bu hesaba ilişkin çıkan tutar portföyün hisse senedi riski için ayırma gereken sermaye tutarıdır.

Gayrimenkul Riski: Gayrimenkule yatırım yapan sigorta şirketlerinin gayrimenkul fiyatlarındaki değışimlerden olumsuz yönde etkilenmeleri sonucu ortaya çıkar. Bütün yatırımlarda olduğı gibi sigorta şirketlerinin gayrimenkul piyasalarına yönelik yaptığı yatırımlar da beraberinde birtakım riskler taşımaktadır. Anapara kaybı, gayrimenkulün tahrip olması, genel veya yatırımcının ekonomik koşullarındaki değışiklikler ve sahiplik haklarının yitirilmesi gibi durumlarda gayrimenkule yatırılan sermayenin kaybedilmesi mümkün olmaktadır. Getiri kaybı ise uzun dönemli projelerde gelir ve maliyet tahminlerinin beklenenden farklı olması durumunda gayrimenkul yatırımcıları gelir kaybına uğrayabilirler. Nakit akımlarındaki istikrarsızlık olasılığı, borç veren kuruluşlara belirlenen dönemlerde düzenli ödeme yapılmaması riskini beraberinde getirmekte ve böyle bir durumda yapılan sermaye yatırımları riskli olabilmektedir.

b) Kredi Riski

Kredi riski finansal bir sözleşmede tarafların iç ve dış sebeplere bağılı olarak yükümlülüklerini yerine getirememesi durumudur. Sözleşme şartlarının yerine getirilememesi kredi riski veya karşı taraf riski olarak tanımlanmamaktadır. Kredi riskini karşı taraf riski ve mutabakat riski olarak iki başlık altında incelemek mümkündür.

c) Likidite Riski

Sigorta şirketlerinin likidite kaynakları, yazılan primler, varlık satışları, kısa vadeli yatırımları ve banka mevduatlarından oluşur. Likidite riski, sigorta şirketlerinin yaptıkları menkul kıymet yatırımlarının vadelerinin uyumsuzluğu dolayısıyla piyasada arzu edilen zamanda ve beklenen fiyattan nakde dönüştürülmesinin zorluğu durumunda yükümlülüklerini karşılayamaması ve ödemelerini gerçekleştirememesi sonucunda ortaya çıkar.

Likidite riski, vade yapısından ve varlıkların çeşitlendirilmesinden doğan piyasa riskinden kaynaklanabilecek likidite yükünden kaynaklanabilir. Sigorta şirketleri kısa vadeli nakit taleplerini karşılamak için elinde bulundurduğu kısa vadeli varlıklarında (nakit, banka mevduatları, menkul kıymetler, ticari alacaklar) yüksek likiditeye sahip oldukları için nakit ihtiyaçlarını ilk onlarla karşılamaktadır. Buna karşılık, uzun vadeli varlıklar (gayrimenkul, taşıtlar, 1 yıldan uzun vadeli ticari alacaklar, banka mevduatları ve menkul kıymetler) nakit kaybından dolayı kolayca aşırı zarara neden olur.⁴³

⁴³<https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/>(Erişim Tarihi 17.04.2017)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AZERBAYCAN SİGORTA ŞİRKETLERİNDE PİYASA RİSKİ YÖNETİMİ SÜRECİ

3.1. SİGORTA ŞİRKETLERİ AÇISINDAN PİYASA RİSKİNİN OLUŞUMU

Sigorta şirketleri, varlıklarını sürdürülebilir olması için daha etkin risk yönetim sistemlerine ihtiyaç duymuştur. Risk yönetim sistemlerinin daha etkili olması için ise sigorta şirketlerinin karşılaşılabileceği risklerin belirlenmesi, ölçülmesi, değerlendirilmesi ve kontrol altına alınması gibi belirli aşamalardan oluşması gerekir.⁴⁴

Sigorta şirketlerinin, genellikle risklerin belirlenmesi safhasında karşılaşılabileceği başlıca risk grupları, teknik riskler, operasyonel riskler ve finansal risklerden oluşmakta finansal riskler ise kredi riski, likidite riski ve piyasa riskinden oluşmaktadır.

Sigorta sektörü için piyasa riskini Solvency II (Sermaye Yeterliliği) direktifinin 13'üncü maddesinin, 31'inci bendinde, "doğrudan veya dolaylı olarak varlıkların, yükümlülüklerin ve finansal enstrümanların piyasa fiyatlarının seviyesindeki ve oynaklığındaki dalgalanmadan kaynaklanan kayıp veya mali durumda bozulma riskini ifade etmektedir." Şeklinde tanımlanmaktadır.⁴⁵

Sigorta şirketlerinde piyasa risklerine, dövizde endeksli poliçelerde, reasürans anlaşmalarında, finansal varlıkların(hisse senedi, devlet tahvili,

⁴⁴Erdem Kırbeşoğlu, "Risk Yönetimi ve Sigortacılık", Gazi Kitapevi, Ankara, 2014.s.10.

⁴⁵Avrupa Parlamentosunun ve Avrupa Konseyinin Sigorta ve Reasürans Sektöründe Faaliyete Geçiş ve Faaliyetlerin Sürdürülmesine İlişkin 25 Kasım 2009 tarihli ve 2009/138/EC Sayılı Direktifi(Solvency II)

hazine bonosu, repo, vadeli mevduat vb.) ve gayrimenkullerin alım-satım icrasında maruz kalınır.

Sigorta şirketleri açısından alım-satım faaliyetleri, sermaye piyasalarında, kısa ve uzun vadeli olarak, alım ve satım fiyatlarının beklenen getiri ile gerçekleşen getiri arasındaki fark veya faiz oranı değişikliklerinden dolayı değer artışından faydalanmak amacıyla elde bulundurdukları finansal araçlardır. Bu söz konusu finansal araçları piyasa değişkenlerinden kaynaklı risklerden korumak ve bu riskleri azaltma amacıyla yapılan türev araçlara ilişkin sözleşmelerde alım-satım faaliyetleri kapsamında değerlendirilir.

Piyasa risklerin iki temel kaynağı vardır. Bu kaynaklar:

a) Sistemik Risk: Ulusal ve uluslararası siyasi veya ekonomik krizlerden kaynaklanan makro ekonomik büyüklüklerdeki olumsuz gelişmelerdir. Bu tür riskler sistemdeki dengelerin bozulmasından kaynaklandığı için sistemik risk olarak bilinir. Sistemik risk bütün sektörü ve yatırımların getirilerini etkilemektedir.⁴⁶

b) Sistemik Olmayan Risk: Genellikle şirketin iç yapısından kaynaklanan, yönetim kalitesi, mali bünye sağlamlığı, rekabet kabiliyeti gibi iç etkenlerin belirleyici olduğu sistemik olmayan risklerdir.

3.2. PİYASA RİSKİ YÖNETİM SÜRECİ

Piyasa riski yönetim süreci genel risk yönetim süreciyle aynı olmakla beraber ikinci aşamada riskler ölçülür ve değerlendirilir, üçüncü aşamada risk kontrolü yapılarak aksiyon planları oluşturulur. Son

⁴⁶www.kisi.deu.edu.tr/userweb (Erişim Tarihi 07.05.2017)

aşamada ise riskin transferi gerçekleştirilir. Daha sonraki süreçlerde risklerin sürekli izlenmesi ve risk yönetim birimine rapor edilmesi gerekir.⁴⁷

3.2.1. Piyasa Risklerinin Belirlenmesi

Sigorta şirketleri piyasa risklerini belirlerken makro ekonomik risklere dikkat etmelidir. Bu riskler; enflasyon oranlarındaki dalgalanmalardan dolayı sigorta şirketlerinin yatırım yaptıkları sermaye piyasasına ait finansal enstrümanların değerlerindeki azalmalardır. Bu azalmalar, enflasyon oranlarındaki ani ve aşırı yükselişler, şirketin aktif değerlerinde kayba neden olan faiz riski, kurlarındaki ani ve beklenmedik yükselişler, şirketin döviz cinsindeki yükümlülüklerinin artmasına neden olana kur riski, hisse senedi endekslerini düşmesi sonucu ile hisse senedi pozisyonun değerinin düşmesine neden olan hisse senedi riski ve gayrimenkul fiyatlarındaki oynaklıktan yatırımların beklenen getiriden uzaklaşmasına ve zarara neden olan gayrimenkul riski olarak tanımlanır.⁴⁸

3.2.2. Piyasa Riskinin Ölçümü

Piyasa riskinin ölçüsü, belirli bir vade içinde faaliyet ortamındaki belirsizlik düzeyinin, maruz kalınan finansal olayların sonuçlarına olan etkilerinin parasal değer cinsinden ifade edilmesi olarak tanımlanmaktadır.

Piyasa riski ölçüm yöntemleri dinamik ve statik yöntemler olmak üzere ikiye ayrılır. Statik ölçüm yöntemleri, olasılıklar ve varsayımlar değerlendirildikten sonarçkan sonuçlara göre aksiyon planların hazırlanmasında kullanılır. Statik yöntemler, vade uyumsuzluğu analizi,

⁴⁷www.bilisimdergisi.org(Erişim Tarihi 07.05.2017)

⁴⁸Carole Bernard and Weidong Tian, “**Insurance Market Effects of Risk Management Metrics**”, Portland, March 13, 2008 s.5.

gap (boşluk) analizi, duyarlılık analizi ve durasyonanalizigibi yöntemlerden oluşmaktadır. Dinamik ölçüm yöntemleri ise risklerin birbirleriüzerindeki etkisinin incelenmesinde, yatırım yapılan varlıkların piyasa değerininbelirlenmesinde ve risk priminin hesaplanmasında kullanılır.Ayrıca dinamik yöntemlerle piyasa riskinin belirlenmesinde, riske maruz değer kavramı (RMD)kullanılmaktadır.

Risk değerlendirmesinde, her şirket için ayrı risk hesapları yapılacağı gibi, bazı özel risklerin her şirket üzerinde etkisi ayrı hesaplanabilir. Genel olarak risklerin büyüklüğünün ölçülmesini şöyle formüle etmek mümkündür:

Risk büyüklüğü = Risk meydana gelince yaptığı etki x riskin meydana gelme ihtimali

3.2.2.1. Piyasa Riskinin Statik Yöntemlerle Ölçümü

a) Gap (Fark) Analizi

Herhangi bir zamanda aktif ve pasif değerler arasındaki farkın hesaplanmasıdır. Gap analizinde sigorta şirketi net faiz gelirleri dikkate alınır. Net faiz geliri, sigorta şirketinin faiz gelirleri ile faiz giderleri arasındaki farktır. Piyasa faiz oranları, banka faiz oranları, sigorta şirketinin faiz gelir ve giderleri, aktif ve pasiflerin miktarı, bileşimi ve vadeleri net faiz gelirini etkilemektedir. Faiz oranı riskinin azaltılması, faiz oranına duyarlı aktiflerinin faiz oranına duyarlı pasiflerine eşitlenmesi suretiyle sağlanmaktadır.

Faiz Oranına Duyarlı Aktifler = Faiz Oranına Duyarlı Pasifler

Faiz oranlarındaki değişiklikler net faiz gelirlerini de değiştirebilmektedir.Örneğin pozitif bir fark faiz oranları arttığında

gelirleri artırırken, faiz oranları düştüğünde gelirleri düşürür. Bu durumda negatif farkta ise tam tersi söz konusudur. Fark ne kadar büyük olursa faiz oranları değişiminden o kadar çok etkilenilir. Farkınsıfır olması durumunda ise faiz oranı değişikliklerin etkileri sıfırdır.⁴⁹

Tablo 1: Faiz oranlarındaki Değişikliklerin Gap Analizinde Farka Etkisi

Gap	Faiz Oranlarında Değişiklikler	Faiz Gelirlerindeki Değişiklikler	Faiz Giderlerindeki Değişiklikler	Net Faiz Gelirlerinde Değişiklikler
Pozitif	+	+	+	+
Pozitif	-	-	-	-
Negatif	+	+	+	-
Negatif	-	-	-	+
Sıfır	+	+	+	0
Sıfır	-	-	-	0

B) Durasyon Analizi

Faiz oranı riskini ölçmede kullanılan en yaygın metotlardan biri durasyon analizidir. Durasyon, analizi, bir finansal varlığın fiyatının faiz oranlarındaki değişime duyarlılığını ölçen bir esneklik ölçüsüdür.

⁴⁹Peter Rose , Sylvia Hudgins , “**Bank Management & Financial Services**”, McGraw-Hill, New York.,2008, s.19

Finansal varlıkların piyasa değeri, yeniden fiyatlamaya kalan vadelerine bağlı olarak faiz oranı değişimlerinden etkilenmektedir. Bu yaklaşımdan yola çıkarak durasyon temel anlamda, para birimi cinsinden ya da zaman (yeniden fiyatlama vadesine kalan süre) cinsinden olmak üzere iki farklı biçimlerde ifade edilebilir.

Durasyon analizinin odak noktası aktif ve pasiflerin ağırlıklı vadeleridir. Durasyon tahliline göre faiz nispeti riski, nakit girişleriyle nakit çıkışlarının süre uyumsuzluğu neticesinde ortaya çıkmaktadır.

Varlıkların belirli bir zamandaki değerleri piyasa değerlerine ne kadar yakınsa faiz riskinden o kadar az etkilenmektedir. Bu durum Macaulay formülüne göre durasyonun 1 olması esastır. Durasyonun 1 olması durumunda faiz riski azalmakta 1'den sapmalar oldukça faiz riski artmaktadır.

Durasyon analizinde, simülasyon teknikleri vade/fiyat tablolarına dayanılarak yapılmaktadır. Nakit giriş ve çıkışları statik olarak analiz edilerek durasyonları hesaplanmaktadır. Belirli dönemlerde kriz senaryolarına dayalı varlıkların ve yükümlülüklerin değerindeki değişimin bulanması ile ölçülür. Sigorta şirketlerinin ekstrem durumlara karşı ne kadar kendini koruduğu bu analiz sonucu belli olur.⁵⁰

C) Varlıkların Bugünkü Değeri Analizi

Aktif ve pasif hesaplarında bulunan varlıkların piyasa değerlerinin bulunmasıyla tespit edilir. Sigorta şirketlerinin menkul kıymetleri alış

⁵⁰Frederick Mishkin, "The Economics of Money, Banking and Financial Markets", 1997, New York: Addison-Wesley, s.222-223. (Aktaran Suna Özyüksel)

değeri ile piyasa değeri karşılaştırıldığında kar veya zararda olup olmadığı veya herhangi bir risk teşkil edip etmediği bulunmaktadır. Varlıkların bugünkü değeri hesaplanmasındaki amaç:

- Varlıkların bugünkü değere çevrilmesi ve eski kıymetlerle yenilerinin takası için bu değerlerin hesaplanması gerekmektedir.
- Muhasebe kayıtları için varlıkların piyasa değerleri gerekmektedir.
- Bu yöntemle risk analizi yapılabilmektedir.

“Varlıkların Piyasa Değeri = Yükümlülüklerin Piyasa Değeri + Ekonomik Sermaye”

olmalıdır.

Varlıkların piyasa değerlerini belirleyen risk analizi çerçevesinde farklı faiz oranları için duyarlılık analizleri de yapılabilmektedir. Bununla varlıkların oluşturduğu portföyün ve aktif-pasiflerinin faiz değişikliklerine nasıl ve ne ölçüde tepki vereceği ölçülebilmektedir. Bunun yanı sıra piyasadaki faiz oranındaki değişikliklerin gelir tablosunu nasıl etkilediğini tespiti için simülasyonu da yapılmaktadır.

D) Duyarlılık Analizleri

Duyarlılık analizleri, kur değişimlerine, faiz değişimlerine ve hisse senedi değişimlerine karşı portföyün duyarlılığını inceler. Duyarlılık analizlerinin amaçlarından birisi varsayımların sonuçlar üzerindeki etkisini görmektir. Senaryo analizlerinden temel farkı; olumsuz bir durumda ve belirli bir girdi seti çerçevesinde herhangi bir nedene veya

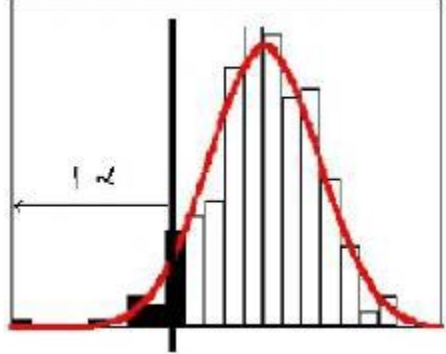
hikayeye dayanmaksızın değişkenlerde, parametrelerde veya girdilerde meydana gelen (aşırı veya yüksek düzeyde) değişmeyle ilişkili olmasıdır. Sigorta şirketleri, böyle bir ilişkiyi tahmin etmenin aşırı koşulların geçerli olduğu bir ortamda çok zor olduğunun farkında olmalıdır.

Duyarlılık analizi, sigorta şirketlerinin varlıklarında oluşabilecek bir risk unsuruna olan duyarlılığını ölçmek üzere söz konusu risk unsurunun strese tabi tutulmasıdır. Örneğin, değişken faizli aktiflerin faiz esnekliğinin değişken faizli pasif pozisyonların esnekliğinden düşük olmasında aktiflerin değer kaybı yaşamasına veya likit varlıkların değerindeki bir azalışın etkisini ölçebilir. Böyle analizler temel risklerin belirlenmesini ve bir ya da birkaç risk faktörüne ilişkin potansiyel risk yoğunlaşmalarının anlaşılmasını sağlar.⁵¹

⁵¹[web.itu.edu.tr/~cebife/Simpleks_duyarlilik\(8\).pdf](http://web.itu.edu.tr/~cebife/Simpleks_duyarlilik(8).pdf) (Erişim Tarihi 13.05.2017)

3.2.2.2. Piyasa Riskinin Dinamik Yöntemlerle ile Ölçümü (Riske Maruz Değer Analizi)

Tablo 2 : Riske Maruz Değer Grafik Görünümü

<p>Riske Maruz Değer (RMD) 'belirli bir zaman aralığında ve belirli bir güvendezeyinde ortaya çıkması beklenen kayıplar olarak tanımlanmaktadır. Yani belirli bir zaman aralığındaki kazanç ve kayıpların dağılımı için γ güven düzeyi seçilmişse, RMD bu dağılımın ucundaki $1 - \gamma$ 'yadenk gelir</p>	
--	--

Kaynak: Güven Sevil, “Finansal Risk Yönetimi Çerçevesinde Piyasa Volatilitésinin Tahmini ve Portföy VaR Hesaplamaları”, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No.1323, (2001),s.65.

Sigorta şirketleri için riske maruz değer, bir gün veya on gün gibi belirli bir süre içerisinde elde tutulan bu portföyün değerinde, faiz oranı, kur gibi piyasa faktörlerindeki dalgalanmalar sebebiyle, %99,5 gibi belirli bir küçük olasılık dâhilinde meydana gelebilecek kaybı belirtir.

Riske Maruz Değer hesaplaması, tanımında da yer aldığı gibi portföyün değeri, risk faktörlerinin volatilitesi, elde tutma süresi ve belirlenen bir güvenilirlikten oluşur.

Buna göre bir yatırımın RMD'si aşağıdaki gibi hesaplanır.

$$\text{RMD} = \text{PD} * \sigma * \sqrt{t} * \alpha$$

PD: Portföy Değeri

σ : Risk faktörlerinin volatilitesi

\sqrt{t} : Elde tutma süresinin karekökü

α : Güvenilirlik (%99,5)

Örneğin; günlük volatilitesi 1 olan 10,000 TL yatırımın 1 günlük elde tutma süresinde ve %99,5 güven aralığında RMD'si ;

$\text{RMD} = 10,000 * 1 * 1 * 2.33 = 2330$ TL şeklinde hesaplanır. 2.33 değeri normal dağılımda %99,5 güvenilirlik düzeyinedenk gelen z istatistiğidir. Sonuç olarak 10,000 TL portföyümüzde 1 günlük zamandiliminde %99.5 ihtimal ile maksimum 2.330 TL zarar oluşabilecektir.

Riske maruz değer hesaplamasında kullanılan parametreler şunlardır; elde tutma süresi, güven aralığı, volatilite, finansal varlıkların getirilerinin dağılımı ve portföy çeşitliliğidir.⁵²

a) Elde Tutma Süresi

RMD belirli bir zaman aralığı için hesaplanır. Elde tutma süreleri bir gün olabildiği gibi, iki hafta (10 gün), bir ay (21 gün) veya bir yıl (252 gün) gibi sürelerde olabilir. Hangi elde tutma süresinde RMD

⁵²Arjan P.J.M. Van Bussel, "A VAR analysis of interest rates in The Netherlands", "Journal of Property Finance", Vol.8, No.3 (1997), s.246-270 (AktaranCevdetBabacan)

hesaplanacaksa, gözlem döneminde de o tarihlerdeki değerler kullanılacaktır. Mesela bir günlük RMD hesaplanacaksa tarihi veriler bir günlük kapanış değerleriyle alınacaktır. t günlük elde tutma süresi t

1 Günlük elde tutma süresi $1 = 1$

10 Günlük elde tutma süresi $\sqrt{10} = 3,162278$

21 Günlük elde tutma süresi $\sqrt{21} = 4,582576$

252 Günlük elde tutma süresi $\sqrt{252} = 15,87451$

Elde tutma süresi ve piyasa riski arasında doğru orantı vardır. Süre uzadıkça oynaklıkta artacaktır.⁵³

b) Güvenilirlik

Güvenilirlik bir portföyün maksimum kaybının olasılığını vermektedir. RMD sadece kayıpları kapsamasından dolayı hesaplamalarda normal dağılımın sol kuyruğu dikkate alınmaktadır. Güvenilirlik kullanıma göre %90 ile %99 arasında belirlenebilir. Firmalar sistem geçerliliği için düşük güven düzeyi, risk yönetimi vesermaye yeterliliği için yüksek güven düzeyi kullanmaktadırlar. SolvencyIIdirectifine göre güven düzeyini %99,5 olarak kullanmaktadır.⁵⁴

⁵³Kewin Dowd, Beyond, “Value At Risk : The new Science of Risk Management”, 1. Ed., Chichester : John Wiley & Sons Ltd., 1998, s. 51-62 (AktaranCevdetBabacan)

⁵⁴ (Solvency II), (madde 41/2-3) (Erişim Tarihi 17.03.2017)

c) Volatilité

RMD hesaplamasındaki en önemli değişken volatilitedir. Volatilité, piyasa değişkenlerinin geçmiş değerlerine göre gelecekteki değer değişiminin standart sapmasıdır.⁵⁵

d) Finansal Varlıkların Getiri Yapısı

RMD hesaplamalarında en önemli varsayım, getirilerin normallik varsayımıdır. Finansal getirilerin normal dağılıma uymadığı takdirde problem oluşturmakta ve bu problem, dağılımın şişman kuyruk (fattailed), çarpık (skewness) ve basık (kurtosis) dağılımlara neden olmaktadır. Bu gibi durumlarda normallik varsayımı gerçek dağılımın kuyruk ve tepe bölgesini tanımlamakta yetersiz kalır. Kuyruk bölgesindeki oluşan şişmanlığın aşırı değerlerin frekansının fazla olduğunu gösterir. Böyle durumlarda, normal dağılıma uygunluk bir takım istatistikî testler ile test edilerek belirlenmektedir.

Riske maruz değer birtakım hesaplama yöntemleri ile risk yönetimine karşı artan duyarlılık araştırmacıları ve piyasa yöneticilerini riski ölçme eğilimi oluşmuştur. Bu nedenle risk yönetiminde riski sayısallaştırmanın temeli olan riske maruz değer hesaplaması için çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemlerden literatürde ve finansal piyasalarda en çok tercih edilen RMD hesaplama yöntemleri, Varyans-Kovaryans (V-K), Tarihsel Simülasyon (TS), ve Monte Carlo Simülasyon (MCS) yöntemleridir.⁵⁶

⁵⁵ Markowitz H., **Portfolio Selection**, The Journal of Finance, 1952-S.7, s.77-91.

⁵⁶ Elif. Gökgöz, “**Riske Maruz Değer (VaR) ve Portföy Optimizasyonu**”, ilk Baskı. Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu, 2006., s.30 (Aktaran Cevdet Babacan).

3.3. AZERBAJCAN SİGORTA PİYASASI

Azerbaycan'ın sigorta sistemi ve yasama tarihi 1991 yılından başlar. Sigorta sisteminde gelişiminin başlangıç yıllarında - 1991 yılında ülkede 62 sigorta kurumu, aynı zamanda 53 ulusal, 9 ortak sigortacı görev yaptı. Fakat önceki yıllarda 33 ticari sigorta kurumu sigorta olunanların güvenini kazanabilir bilmediğinden iflas ederek faaliyetlerini durdurdu.

1 Ocak 2002 tarihinde Ülkede 38 sigorta şirketi dahil 9 beraber sigortacı (Azerbaycan-İngiltere - 4; Azerbaycan-Türkiye - 2; Azerbaycan-İran - 1; Azerbaycan-ABD - 1; Azerbaycan-Rusya - 1) görev yaptı. 2006 yılının başında sigorta pazarında 29 sigorta örgütü görev yaptı. Onlardan 22-si özel, 6'sı karma mülkiyet biçimli devlet ticari şirketi olmuştur. Şu anda ülkemizde sigorta sektöründe 25 şirket faaliyet gösteriyor.

Azerbaycandaki sigorta piyasaları ülke dışındaki sigorta tecrübesinden farklı eğilimler göstermektedir. Hayat dışı sigortasının sigorta ürünleri hacminde önemli yere ait olması ülkenin sigorta pazarının kendine has özelliklerindedir. Son zamanlarda bu sigorta ürünü tüm ücretlerin %87-92 ağırlığına sahip olmuştur. Hayat sigortasının genel sigorta anlaşmalarında payı ise yüzde 5 görünüyor. Fakat gelişmiş olan sigorta piyasalarında piyasanın %55-60 -i hayat sigortası hesabına gelişir. Dikkat edilirse her yerde hayat sigortasının tüm türleri toplama niteliği taşıyor, aynı zamanda vatandaşların maddi durumlarının iyileştirilmesine hizmet ediyor, ülkemizde aksine bu sigorta türüne ait olan çeşitlilik her yıl daha da azalıyor. Sigorta haklarının içinde hayat sigortası çok düşük, önemsiz göstericilerle yer buluyor. 2008 yılında bu ürünün ağırlığı toplam sigorta ürünlerinin % 1

civarında olmuştur. Aynı yıl ülkede hayat sigortasının türlü çeşitlerine ait toplananlar hacmi %55,2 oranında azalarak 1 milyon manat, sigorta ödemeleri 385,50 bin liraya kadar düştü. Onun yerine hayat dışı sigortası %25,4 oranında artarak 156,41 milyon manat, zorunlu sigorta türleri %4 oranında artarak 21,85 milyon manat olmuştur. 2009-2010 yılları arasında da hayat dışı sigortası ile karşılaştırıldığında hayat sigortası üzere sigorta hakları ve sigorta ödemeleri düşük olmuş. 2009 yılında hayat sigortası göstergeleri şu şekildedir: sigorta ücretleri 897,32 bin manat, sigorta ödemeleri 443,39 bin manat. 2010 yılında sigorta ücretleri 1 457 429,44 manat, sigorta ödemeleri 332 507,46 manat olmuştur. Hayat sigortasının sigorta haklarında özel ağırlığının güçlü olmaması genel olarak insanların, hem de insanların yaşam standartlarını geliştirme ortamları, bu sigorta ürününün kampanya seviyelerinin güçlü olmaması ve sigorta kurumlarının uygun gelişme ortamı ile alakalıdır. Sigorta pazarı kendi içinde başka nedenlerden ve pazarlardan, en çok da banka piyasası, finans sektörü, başka başka bireylerin refahı ve firmanın mali sabitliğine bağlıdır.⁵⁷

Tablo 3: 2017 Ocak-Mart ayları üzere hesaplanmış sigorta ücretleri ve sigorta ödemeleri hakkında (Acil rapor)

Sigorta Şirketinin adı	Sigorta ücretleri	Sigorta ödemeleri
“A-Group Sigorta Şirketi” Anonim Şirketi	1,621,331.36	1,736,773.20
“AXA MBASK” Anonim Şirketi	6,374,267.03	2,627,157.95

⁵⁷“İcbari Sigorta Bürosu Raporları”

“AtaSığorta” Anonim Şirketi	2,295,259.24	852,873.95
“Alfa Sığorta” Anonim Şirketi	-	-
“AtəşgahHəyat Anonim Şirketi	8,205,502.92	20,574,088.10
“Atəşgah” Anonim Şirketi	7,370,533.06	3,666,071.57
“AzSığorta” Anonim Şirketi	5,139,587.00	1,974,421.92
AzərbaycanRespublikasıDövlətSığortaKommersiya Şirkəti	7,751,674.00	3,153,280.00
“Azerbaycan Sanayi Sigorta” Anonim Şirketi	1,161,336.78	1,224,042.04
“Azergarant Sigorta” Anonim Şirketi	0.00	1,335.05
“Bakı Sigorta” Anonim Şirketi	222,280.93	91,172.42
“Başak İnam Sigorta ” Anonim Şirketi	20,503.48	23,474.93
“Beynelxalq Sigorta ” Anonim Şirketi	0.00	201,020.78
“Günay Sigorta” Anonim Şirketi	3,246,041.38	71,026.43
“Buta Sigorta” Anonim Şirketi	-	-
“Mega Sigorta” Anonim Şirketi	4,852,589.16	588,487.45
“Paşa Hayat Sigorta” Anonim Şirketi	32,098,790.01	7,755,288.78
“Paşa Sigorta” Anonim Şirketi	49,697,404.26	9,121,751.00
“Gala Hayat Sigorta” Anonim Şirketi	4,260,953.52	3,458,879.71
“Rəvan Sigorta” Anonim Şirketi	109,276.76	113,303.64
“StandardInsurance” Anonim Şirketi	4,536,517.01	1,776,291.43
“Xalq Sigorta” Anonim Şirketi	1,667,360.39	1,250,753.04
“Qala Sigorta” Anonim Şirketi	2,706,796.50	8,570.00

“İPEK YOLU SİGORTA” ASC	7,335,573.11	6,985.18
“Amrah Sigorta” Anonim Şirketi	8,102.61	15,345.00
Kapanış	150,681,680. 51	60,292,393.5 7

Kaynak:Azerbaycan CumhuriyetininFinans PazarınaKontrol Komisyonu 2017

Tablo 4: 2017 Ocak-Mart ayları üzere hesaplanmış sigorta ücretleri ve sigorta ödemeleri hakkında (Acil rapor)		
Sigorta sınıfları	Sigorta ücretleri	Sigorta ödemeleri
gönüllü sigortalar üzere - toplam :	111,913,344.34	47,343,730.99
Hayat sigortası üzere	34,166,324.56	31,003,583.90
hayatın ölüm halinden sigortası	4,981,733.02	677,313.68
hayatın yaşam sigortası	28,950,939.15	30,321,270.22
rant sigortası	0.00	0.00
emek kabiliyetinin sigortası	204,866.50	0.00
iyileşmez hastalıklardan sigorta	28,785.89	5,000.00
Hayat dışı sigortası üzere	77,747,019.78	16,340,147.09
Şahsi sigorta	45,971,448.52	11,674,278.69
ferdi kaza ve hastalık sigortası	909,454.73	107,378.34

sağlık sigortası	44,552,182.16	11,513,764.77
yurtdışına yolculuk yapan vatandaşların sigortası	509,811.63	53,135.58
Emlak sigortası	31,775,571.26	4,665,868.40
emlakın sigortası	24,251,524.90	4,285,686.09
emlakın yangından ve diğer risklerden sigortası	7,169,954.63	644,653.60
Araç sigortası	6,089,897.21	2,772,352.14
demiryolu ulaşımı araçlarının sigortası	273,381.63	0.00
hava ulaşımı araçlarının sigortası	4,720,308.63	0.00
su ulaşımı araçlarının sigortası	2,997,125.09	0.00
yüklerin (ulaşım) sigortası	544,630.65	5,821.92
tarım bitkileri ürünlerinin sigortası	6,948.00	840,468.82
tarım hayvanlarının sigortası	2,030,016.24	22,389.61
mülkiyet sigortası ile ilgili diğer sınıflar	419,262.82	0.00
çalışanların hile sigortası	419,262.82	0.00
para ve para belgelerinin sahteleştirilmesi sigortası	0.00	0.00
titul sigortası	0.00	0.00
sivil sorumluluğun sigortası	7,524,046.36	376,048.67
araçların sahiplerinin sivil sorumluluğunun	350,898.42	18,536.00

sigortası		
demiryolu ulaşımı araçları sahiplerinin sivil sorumluluğunun sigortası	0.00	0.00
hava ulaşımı araçları sahiplerinin sivil sorumluluğunun sigortası	2,192,147.90	0.00
su ulaşımı araçları sahiplerinin sivil sorumluluğunun sigortası	162,975.41	0.00
yük taşıyanın sivil sorumluluğunun sigortası	27,479.49	45,935.99
hukuki sözleşme konusu sivil sorumluluğun sigortası	0.00	0.00
meslek sorumluluğunun sigortası	100,657.97	0.00
işverenin sorumluluk sigortası	521,348.88	1,896.48
genel sivil sorumluluğun sigortası	4,168,538.29	309,680.20
hukuki masrafların sigortası	0.00	0.00
kredi sigortası	0.00	4,133.64
kredilerin sigortası	0.00	4,133.64
ipotek sigortası	0.00	0.00
bileşik finansal risklerinin sigortası	0.00	0.00
varlıkların piyasa değerinin düşmesi riskinden sigorta	0.00	0.00
işin durması ile ilgili risklerden sigorta	0.00	0.00
Zorunlu sigortalar üzere -Toplam	38,768,336.17	12,948,662.58
Hayat sigortası üzere	10,398,921.89	784,672.69

Üretimde mutsuz olaylar ve meslek hastalıkları sonucunda meslek Malüllük hallerinden zorunlu sigorta	10,398,921.89	784,672.69
Hayat dışı sigortası üzere	28,369,414.28	12,163,989.89
taşıt sahiplerinin sivil sorumluluğunun zorunlu sigortası	0.00	0.00
yolcuların zorunlu sigortası	0.00	0.00
zorunlu çevresel sigorta	0.00	0.00
yangından zorunlu sigorta	0.00	0.00
MM milletvekillerinin zorunlu kişisel sigortası	24,485.00	0.00
tıbbi personelin AİDS den sigortası	0.00	0.00
askeri personelin devlet zorunlu kişisel sigortası	2,305,666.00	805,350.00
yargı ve kolluk görevlilerinin devlet zorunlu kişisel sigortası	2,581,055.00	342,816.00
devlet personelinin zorunlu sigortası	0.00	0.00
diplomatik temsilcilerin zorunlu sigortası	0.00	0.00
denetçiler meslek sorumluluğunun zorunlu sigortası	2,893.00	0.00
gayrimenkul zorunlu sigortası	5,904,338.63	1,065,886.23
gayrimenkul işletilmesiyle ilgili sivil sorumluluğun zorunlu sigortası	72,750.00	18,055.03
Araç sahiplerinin sivil sorumluluğunun	17,461,586.65	9,931,882.63

zorunlu sigortası(Trafik)		
yolcuların zorunlu ferdi kaza sigortası	16,640.00	0.00
Kapanış	150,681,680.51	60,292,393.57

Kaynak: Azerbaycan Cumhuriyyetinin Finans Pazarına Kontrol Komisyonu 2017

3.4. AZERBAYCAN SİGORTA ŞİRKETLERİNDE RİSK

Sigorta şirketlerinde riskin belirlenmesi, ölçülmesi için Risk-yönetim departmanı vardır. Bu departmanlar sayesinde risk belirlenir, kontrol edilebilir, azaltılabilir. Sigorta haklarının da belirlenmesinde de bu departman büyük rol oynar. Risk Yönetimin fonksiyonları aşağıda verilmiştir:

3.4.1. Risk-Yönetimin Fonksiyonları

Risk-yönetim net fonksiyonları yerine getiriyor. Risk-yönetimin 2 fonksiyonunu ayırırlar:

- a. Nesnenin yönetimi fonksiyonu
- b. Subjenin yönetimi fonksiyonu

Risk-yönetimde nesnenin yönetimi fonksiyonlarındadır: Yol verilen risk, sermayenin riskli yatırımı, risk seviyesinin düşük düşürülmesi için yapılan faaliyet, risk sigorta süreci.

Risk-yönetimde subjenin yönetimi fonksiyonlarındadır: Öngörü, Organize etme, Düzenleme, Koordinasyon etme, Stimullaştırma, Denetleme.

Burada riskler de derecelere ayrılmakta, her dereceye uygun da ayrı değerlendirilmektedir. Riskin dereceleri:

Yol verile bilen risk - (kayıplar hesaplanan kazanç çok değil) - projenin gelirliğini aşağı düşürür.

Bunalımlı risk (muhtemel kayıplar kazanç fazladır) - büyük ölçüde kayıplara neden olur.

Ağır (katastrofik) risk (planlanan kayıplar girişimcinin varlıklarından fazladır) –işletmenin iflas olmasına neden olur.

3.4.2. Risk-Yönetimin Oluşturulması Aşamaları

Risk-yönetim bir ekonomik kategori olarak özünde yönetimde oluşan risklerin ve mali ilişkilerinin yönetimini birleştiriyor. Yönetim sistemi gibi risk-yönetim özünde risklerin ve riskli sermaye yatırımının amacının, olası olayın olasılığının atanması, riskin derecesinin ve düzeyinin ortaya çıkarılması, çevre analizi, riskin yönetimi stratejisinin belli olunması, riskin ve onun azaltma stratejisi için gerekli olanların seçilmesi, risklerin amaçlı kontrol edilmesini cembşendirir. Vurgulanan prosedürler sonuçta risk-yönetimin teşkilinin aşamalarıdır.

Risk-yönetimin teşkilinin ilk aşaması riskin ve riskli sermaye yatırımının amacının belirlenmesidir. Riskin hedefi - edinilmesi gereken sonuçtur. Bu başarı, çıkar, gelir vb. olabilir. Riskli sermaye yatırımının amacı - maksimum gelir almaktır. Riskle ilgili herhangi bir faaliyet hep hedefli, şöyle ki riskle ilgili olan etkinliğin amacının olmaması çözümü anlamsız olur. Riskin ve riskli sermaye yatırımının hedefi risk ve sermaye somut, düzeltile ve yüzleşebilen bilen olmalıdır. Risk-yönetimin teşkilinde ikinci önemli şey çevre hakkında bilgi olmasıdır, ki herhangi kararın kabul edilmesi için önemlidir. Böyle bilginin analizi ve riskin hedefinin hesaplanması sırasında olayın meydana gelmesi ihtimalini, aynı zamanda riskin derecesi ve seviyesini doğru tayin edilebilir. Risk

yönetimi bireylerin mallarını, finansal tehlikeye atan riskin derecesinin doğru anlaşılması demektir. İş adamı için onun etkinliğini tehlikeye atan riskin derecesini bilmek önemlidir. Risk derecesine göre girişimcinin somut kayıplarını belirlemek gerekir, bu kayıpların ve onun sonuçlarının seviyesinin azaltılması, giderleri yoksa değiştirilmesi masrafları. Risk oranının finans yöneticisi tarafından doğru değerlendirilmesi ona olası kayıpları önlemeye veya azaltmaya, önlenmesi mümkün olmadığı takdirde ise onu değiştirmeye olanak tanır. Çevre hakkında bilgi sırasında riskli sermaye yatırımının farklı seçenekleri işlenip hazırlanır ve beklenen para ve risk seviyesi ile karşılaştırılması yöntemi ile değerlendirilir. Bu stratejinin ve risk yönetim yöntemlerinin doğru seçilmesine, aynı zamanda riskin derecesinin azaltılması sağlıyor.

Risk-yönetimin teşkilinin bu aşamasında önemli yer finans yöneticisine, onun psikolojik özelliklerine düşür. Riskin azaltılması programının düzenlenmesi anında riskli kararlarla birlikte psikolojik kavrayışı da dikkate almak gerekir. Riskli ortamda karar vermek psikolojik süreçtir. Buna göre de riskli ortamda karar verme anı bireyin matematiksel inandırıcılığı yanında psikolojik özellikleri de dikkate alınmalıdır: sinirlilik, huzursuzluk, kuşku, kararlılık, ekstroversiya, introversiya vb. Aynı riskli durum farklı bireyler tarafından farklı kabul edilir. Bu yüzden riskin değerlendirilmesi ve mali kararının seçimi genellikle karar verici bireye bağlıdır. Riskten genelde inovasyon eğilimli olmayan, kendilerinin sezgi ve profesyonelliğine şüpheli olan, çalışanlarının profesyonelliğine emin olmayan muhafazakar liderler yan geçmiyorlar.

Ekstroversiya - çevredeki bireylere, olaylara yaklaşım tarzıdır. Bu kendini üst düzey iletişimde gösteriyor.

İntroversiya - özel duygu, izlenim, his ve fikirlere iç alemde yaklaşımdır. İntroversiv bireyde çevreyle ilgili çeşitli sabit tavır ve ilişki vardır. İntroversiv bireylerin yargısı dış faktörlerin etkisine bağlı değildir.

Risk-yönetimin teşkilinin vazgeçilmez aşaması verilmiş aktivite programının uygulanması için düzenlenen etkinlikler, yani bu önlemlerin alınması için gereken para malzemesinin hacminin ve kaynağının, net yöneticilerin, icra sürecinin vb. tayin edilmesidir. Risk-yönetimin teşkilinin önemli öğelerinden biri verilmiş programın idaresinin kontrol edilmesi, seçilen risk kararının kontrolünün sonuçlarının analizi ve değerlendirilmesidir. Risk-yönetimin teşkilinde girişimcilik faaliyetinde riskin yönetimi organının belirlenmesi gerektirir. Risk yönetimi organı finans yöneticisi, risk yöneticisi veya işletmenin uygun departmanı olabilir: sigorta işlemleri şubesi, vençur (riskli) yatırım şubesi, riskli yatırım şubesi ve başkalarıdır.

3.4.3. Risk-Yönetimin Esas Prensipleri

Eğer riski hesaplamak mümkün değilse, o zaman riskin giderilmesi için evristikadan (teorik çalışmanın mantığı ve metodik yöntemler sistemi) kullanılır. Evristika özünde teorik çalışmanın mantığını ve metodiki yöntemlerle mecmusunu birleştirir. Dolayısıyla, bu özel, zor meselelerin çözüm kuralları ve yöntemleridir. Tabii evristika matematiksel hesaplardan daha az güvenilir ve daha az açıktır. Ancak o tamamen belli çözüm bulmaya imkan verir. Risk-yönetim risklerin çözülmesi sırasında kendisinin evristik ilke ve yöntemler sistemi vardır.

Risk-Yönetimin esas prensipleri:

- Özel özkaynaklardan artık risk olmaz.

- Riskin sonuçları düşünmek gerekir.
- Az için çok şeyi riske atmak olmaz.
- Olumlu kararları sadece şüpheler ortadan kalktığında verilebilir.
- Şüphe varsa olumsuz kararlar alınır.
- Sadece bir çözümün olduğunu düşünmek olmaz. Başka çözümler de olabilir.

Sigorta sisteminin gelişiminin gecikmesine neden olan başlıca nedenler:

Sektörün temel sorunları listesinin başında vatandaşların bilgisizliği gelir. Nüfusun bilgisinin az olması pazarın gelişimini etkiliyor. Sigorta sözleşmesi imzalayan insanlar genellikle imzaladıkları anlaşmanın içeriği hakkında bilgili olmuyor, sözleşme konusu hak ve yükümlülüklerini açıkça öğrenmiyorlar. Ahalinin bilgisizliği sadece onların bu çabalarının olmaması değil, sigorta şirketlerinin de ayrıca bilgilendirme kampanyası yapmaması önemli rol oynuyor. Nedense şirketler reklam çalışmaları ile karşılaştırıldığında potansiyel müşterilerini bilgilendirmek faaliyetine önem vermiyorlar. Ve bunun için çok az malzeme harcıyorlar. Bu gösteriyor ki, Azerbaycan'da gönüllü olarak herhangi sigorta türü ürününden kullanan vatandaşa nadir rastlamak olur. Sigorta şirketlerinin gönüllü ürün müşteri tabanını ise normal olarak bankalar sağlar ve düzenler.

Sigorta piyasasının önemli sorunlarından bir diğeri ise sigorta alanında kalifiye personel ve aktualların yetmezliğidir. Son yıllarda bu alanda büyüme dinamiğinin olmasına rağmen, piyasada bu gün bile uzman eksikliği hissediliyor. Sistemin zayıf gelişmesi finans, bankacılık, sağlık vb. sektörlerle yanı sıra, insanların uzun ömürlüğüne olumsuz etkiliyor. «Sigorta Hakkında Kanun" un 1999 yılında kabul edilmesine rağmen hesap ve mali raporu verme meselelerine de az dikkat veriliyor.

Kanun sigorta şirketlerinden yıllık finansal tabloların hazırlanmasını talep etse de kanun muhasebe ve finansal raporlama standartlarını belirlemez. Bu alana ait olan muhasebe standartları mevcut değildir. «Sigorta hakkında» kanunda belirtiliyor ki, sigortacıların mali ve iş faaliyetleri Sigortacılar tarafından seçilmiş ve atanmış bağımsız denetçi tarafından gözden geçirilir. Denetimi yapılan mali tabloları Maliye Bakanlığı Devlet Sigorta Nezareti Hizmeti'ne ve vergi organlarına sunulacaktır. Bağımsız denetçinin veya denetçi örgütünün seçilmesi ile ilgili özel şartlar mevcut değil. 2006 yılında oluşturulan Azerbaycan Sigortacılar Birliği'nin amaçlarından biri Sigortacılar adına tek bir cephe olarak hareket etmek olsa da kurumun faaliyeti döneminde böyle girişimlere rast gelinmemiştir. Sendikalar sigortacıların çıkarlarının savunucusu olarak kabul edilmez, sonuçta öne sürülen sorunlara çözüm bulmuyor. Dikkate alırsak, Azerbaycan'da çok az sayıda sigorta şirketleri mevcut sorunlarının çözümü için Devlet Sigorta Nezareti Hizmeti'ne çıkış elde edebiliyor. Dernek bu yönde zaaf sergilemeleri sigorta şirketlerinin sorunlarının çözümünü erteliyor.

Azerbaycan'da sigorta birlikleri tüzel kişi gibi Maliye Bakanlığı bünyesindeki Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Sigorta denetiminde kayıt olduktan sonra kendi nizamnameleri esasında faaliyet gösterirler.

Şu anda sigorta firmalarının çoğu sermaye açısından bankalara bağlı. Böyle firmalar kendi bütçelerini bankaların hesabına yönetiyorlar. Bu nedenle bankaya rehin konulan emlak bankanın lehine sigortalanır. Kredileşmeye iş gibi yaklaşan bankalar olay anında onun karakterine dikkat etmeden, tüm yollardan kullanarak sigorta şirketlerine etki göstermekle sigorta ücretlerinin alınmasına nail olmaya çalışırlar. Bu da kendiliğinde gelişmenin karşısını alıyor.

Esasen bankalar kurucusu oldukları veya kurucuları aynı olan sigorta firmalarını tercih ediyorlar.

Araştırmalardan görüyoruz ki, ülkemizdeki sigorta pazarı Türkiye, Rusya, hatta Kazakistan gibi yerlerle karşılaştırıldığında çok zayıf gelişmiştir. Bu hem sigorta ödemelerinin hacmine, hem de sigorta ürünlerinin sayısına göre hesaplanmıştır.

Kazakistan'da 2008 yılında sigorta ödemelerinin toplam değeri 1 237 milyon dolar olmuştur. Ülkemizde ise bu rakam 1 179 milyon oluşturmuştur. Öte yandan gelişmiş sigorta piyasalarında zorunlu emeklilik, zorunlu tıbbi ve işverenin sivil sorumluluğunun zorunlu sigortalarını devletle birlikte, hayat sigortası alanında uzmanlaşmış sigorta şirketleri de gerçekleştirir, bu da onların sigorta pazarında paylarının çok olmasına etkiliyor. Bugün Azerbaycan'da zorunlu emeklilik sigortası sadece devlet tarafından uygulanıyor. Fakat onu da vurgulamak gerekir ki, şimdiki sigorta piyasasında hayat sigortası ürünleri satan sigortacıların teknik imkanları bu tür sigortaları uygulamak için yeterli değil. Uluslararası deneyde hayat sigortası sözleşmelerinin temel özelliklerinden biri de uzun vadeli olmasıdır. Ülkenin sigorta pazarında bağlanan hayat sigorta sözleşmeleri dikkat edersek görürüz ki, yükümlülükler esasen kısa sürelidir. Burada başlıca faktörlerden biri nüfusun hala uzun süreyi kapsayan hayat sigortası ürünlerine inamsızlığıdır. Sovyet döneminde anlaşılan uzun vadeli hayat sigortası sözleşmeleri taahhütlerinin malum nedenden dolayı yerine getirilmemesi, hayat sigortası üzerinde güçlü sermaye ve uzun vadeli pazar stratejisine sahip firmaların mevcut olmaması ve şirketlerin pazara ilginç ve kaliteli hayat sigortası ürünleri sunmaması belirsizliğin yapımında rol almıştır. Başka önemli unsurlardan biri de, yerel piyasada

toplama işlevi gören yatırım araçları yapısında ve kalitesinde olan yetersizliktir. Ülkede sigorta ücretleri (araba sigortası hariç) gelişmemiş, hatta komşu ülkelere kıyasla çok düşüktür. Özellikle dikkat edersek, sigorta pazarının gelişiminde sigorta fiyatlarını çok rolü var ve sigorta faaliyetinin sonucu tam olarak tarif derecelerinin ne kadar doğru ve doğal şekilde yerine getirilmesinden bağlıdır, hayat sigortası üzere sigorta ücretlerinin fazla olmaması sigorta şirketlerinin hasarla işlemesine yol açıyor. Bu nedenle sigorta şirketleri hayat sigortası ile ilgili büyük şirketlerin başvurularını geri çevirir, sözleşmeleri bozuyorlar. Bu sektörde en çok yayılan trendlerden biri sigorta olayının değerlendirilmesi sonucunda sigorta şirketlerinin kendileri tarafından sigorta ücretinin çok düşük takdim olunmasıdır. Çünkü mevzuata göre sigorta şirketlerinin imzaladıkları bir sigorta sözleşmesinin değeri onların sermaye hacmi ile ilgili kısıtlanıyor.

Sektörün gelişmesine mani olan diğer nedenler:

- Ülkenin sosyal ve ekonomik durumu
- Sigorta sistemiyle ilgili mevzuatta boşluklar
- Devlet tarafından sigorta pazarında yabancı sermayenin faaliyetine getirilen kısıtlamalar
- Sigorta pazarında devlet etkisinin halen olması
- Bağımsız sigorta şirketlerinin sermaye teminatında bankalara bağlı olması
- İnsanların sigorta şirketlerine güvensizliği

3.4.4. Bazı şirketlerin teklif ettiği sigorta hizmetleri

- a. AXA MBASK şirketi 29 sigorta türünü gerçekleştirmek için lisansa sahiptir;
- b. Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Sigorta Ticaret Şirketi 39 sigorta türünü gerçekleştirir;
- c. «Atasigorta» Anonim Şirketi 28 çeşit sigorta hizmetleri, onlardan 23 gönüllü ve 5 zorunlu sigorta hizmeti sunmaktadır;
- d. «Ateşgah» Sigorta StockCompany - otomobilin gönüllü sigortası, vatandaşların mülkiyet, yangın ve diğer risklerden sigortası, yüklerin sigortası, sorumluluk sigortası, ve diğer tür emlak sigortalarına özen gösteriyor. Bunun yanı sıra, şirket sağlık sigortası, mutsuz olaylardan, yüzey, deniz petrol gaz işlemlerinin arayışı ve geliştirilmesi ile ilgili enerji riski sigorta hizmetleri sunar;
- e. "Ateşgah Hayat» Sigorta StockCompany hayat sigortası üzere uzmanlaşmışlardır;
- f. «Paşa sigorta» Anonim şirketi 31 çeşit üzere zorunlu ve gönüllü sigorta hizmetleri vermektedir;
- g. «Standart Insurance» Sınırlı Sorumlu Sigorta Şirketi 5 çeşit zorunlu ve 24 çeşit gönüllü sigorta hizmeti veriyor;
- h. «AzSigorta» Anonim Şirketi sigortanın 35 tür hizmet sunmaktadır.
- i. 10.«Revan Sigorta Şirketi» Anonim Şirketi 19 sigorta türüne çalışır;
- j. 11. «Mega Sigorta» Anonim Şirketi 25 gönüllü, 4 zorunlu sigorta türüne çalışır;
- k. 12. «Gala Yaşam» Sigorta StockCompany yaşam sigortasına ait gönüllü ve zorunlu sigorta türlerini uygular;

- l. 13. «Qarant Sigorta» Anonim Şirketi 18 gönüllü ve 4 zorunlu sigorta türünde hizmet sunmaktadır;
- m. 14. «Azerbaycan Sanayi Sigorta» Anonim Şirketi müşterilerine 32 çeşit sigorta hizmeti gerçekleştirmektedir (27-i gönüllü, 5'i zorunludur)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünya çapında ekonomik yönden gelişmiş ülkelerde sigorta hizmetleri yaygındır. Gelişmiş batı ülkelerinin tecrübesi gösteriyor ki, ekonomik ve sosyal yaşamda tüm konularda istenilen adımlara sigorta ilişkileri eşlik eder. Öyle ki, bu ülkelerin gerek hukuki gerekse fiziki kişileri sigortanın birçok çeşitleri ile kendi emlak ve sağlığını, bir sözleşmeyle, sahip oldukları ne varsa, hepsini tüm risklerden sigorta ettirirler. Böylece her kişi önceden küçük bir miktar ödeyerek kendi sağlığını ve malını teminat altına almış olur ve herhangi bir olaydan kaynaklanan hasarı gidermek için hiçbir ek masraf harcamadan sigorta şirketlerinin ödedikleri malzemeler hesabına hızlı restorasyon olunarak olaydan önceki durumuna geri döne bilirler. Yani bu kişi ekonomik sıkıntıya düşmez ve kendi faaliyetlerini eskisi gibi devam eder.

Bildiğimiz gibi her gerçek ve tüzel kişinin ekonomik durumu onun temsil olunduğu ülkenin ekonomik durumuna doğrudan etki eder. Bu nedenle sigorta hizmetlerinden yaygın olarak kullanılan ülkelerde ekonomik açıdan gelişme eğilimlerini korumak daha kolaydır. Halkın gelir ve yaşam düzeyi otomatik olarak bu toplumlarda yüksek olur. Kısacası, sigorta ekonomik gelişmeye etki eden en önemli faktörlerden biridir.

Azerbaycan'da sigorta sisteminin gelişimi ve dünya sigorta sistemine entegrasyonunun sağlanması için aşağıdaki tedbirler hayata geçirilmelidir:

- ❖ ülkenin sigorta şirketlerinin sigorta, finans ve yatırım faaliyetlerinin prioritet yönleri belirlenmeli ve milli sigortacıların vergi ödeme kurallarının geliştirilmesi yolu ile sigorta

kaynaklarının hareketini düzenleyen etkin devlet mekanizmasının geliştirilmesi,

- ❖ lisans ve mevcut kontrol fonksiyonlarının birbirinden ayrılması, ayrıca sigorta, yatırım ve reasürans faaliyetlerinden devlet garantisi verilmesini öngören Ulusal Sigorta rezervlerini oluşturma,
- ❖ ulusal sigorta kurumlarının mali strateji, planlama ve bütçeleme sisteminin geliştirilmesi, muhasebe ve raporların uluslararası standartlara uygunlaştırılması,
- ❖ uluslararası sigorta ve sigorta denetimi kuruluşları ile entegrasyonun derinleşmesi için tedbirlerin alınması.

KAYNAKLAR

1. “**Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü**”, 2004.
2. “**AİRMİC, ALARM, İRM**”, 2010, s.9.
3. Altıntaş M.A.,”**Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği**”
4. Arjan P.J.M. Van Bussel, "**A VAR analysis of interest rates in The Netherlands**", **Journal of Property Finance**, Vol.8, No.3 (1997), s.246-270 (Aktaran Cevdet Babacan)
5. Avrupa Parlamentosunun ve Avrupa Konseyinin Sigorta ve Reasürans Sektöründe Faaliyete Geçiş ve Faaliyetlerin Sürdürülmesine İlişkin 25 Kasım 2009 tarihli ve 2009/138/EC Sayılı Direktifi (Solvency II)
6. Ayşegül Bölükbaşı, “**Sigortacılıkta Risk Yönetimi**”, İstanbul, 2010, s.47-55
7. Cahit Nomer- Hüseyin Yumak, “**Sigortanın Genel Prensipleri**”, 2000, mart
8. Carole Bernard and Weidong Tian, “**Insurance Market Effects of Risk Management Metrics**”, Portland, March 13, 2008, s.5.
9. “**Cipil**”, 2008, s 68
10. Elif Gökgöz, ”**Riske Maruz Değer ve Portföy Optimizasyonu**” ,İlk Baskı., 2006.,s.30 (Aktaran Cevdet Babacan)
11. “**Enterprise Risk Management**”, COSO, Integrated Framework, 2004, s. 14.
12. Erdem Kırbeşoğlu, “**Risk Yönetimi ve Sigortacılık**”, Gazi Kitapevi, Ankara, 2014.s.10.

13. European Network and Information Security Agency, “**Risk Assessment and Risk Management Methods: Information Packages for Small and Medium Sized Enterprises**”(SMEs), March 2006, s. 45-54.
14. Frederick Mishkin, “**The Economics of Money, Banking and Financial Markets**”, 1997, New York: Addison-Wesley, s.222-223. (Aktaran Suna Özyüksel)
15. <https://www.tsb.org.tr/sigorta-tanimlari.aspx?pageID=648> (Erişim Tarihi 26.01.2017)
16. <https://www.sigortam.net/sigorta> (Erişim Tarihi 26.01.2017)
17. <https://www.frmtr.com/sigorta/> (Erişim Tarihi 27.01.2017)
18. <http://mehmetbilgeozakcaoglu.blogcu.com>(Erişim Tarihi 26.01.2017)
19. <http://www.trete.com.tr/emtea.html> (Erişim Tarihi 26.01.2017)
20. <http://www.reitix.com/Makaleler/Hayat-Sigortalari/> (Erişim Tarihi 27.01.2017)
21. <https://www.cignafinans.com.tr/grup-hayat-sigortasi>(Erişim Tarihi 27.01.2017)
22. <http://saglik-sigortasi-nedir-vikipedi.sagliksigortasi.gen.tr> (Erişim Tarihi 28.01.2017)
23. <https://www.sigortam.net/ozel-durum-sigortasi/> (Erişim Tarihi 28.01.2017)
24. <https://www.tsb.org.tr/trafik-sigortasi-rehber-tarifesi.aspx?pageID=779> (Erişim Tarihi 31.01.2017)

25. <https://www.sigorta.com.tr/sigorta-bilgileri/sigorta-tanimlari>
(Erişim Tarihi 31.01.2017)
26. <http://www.uzmantv.com/ferdi-kaza-sigortasi> (Erişim Tarihi
31.01.2017)
27. <http://www.nnhayatemeklilik.com.tr/ferdi-kaza-sigortasi> (Erişim
Tarihi 31.01.2017)
28. http://www.enessigorta.com.tr/nakliyat_sigortasi_nedir.htm
(Erişim Tarihi 30.01.2017)
29. <https://www.sigortam.net/seyahat-sigortasi> (Erişim Tarihi
01.02.2017)
30. <http://www.qnbfinansbank.com/arama/detail.aspx?ref=sigorta>
(Erişim Tarihi 01.02.2017)
31. [http://pasha-insurance.az/az/vidy-strakhovaniya-po-selskomu-
khozyajstvu](http://pasha-insurance.az/az/vidy-strakhovaniya-po-selskomu-khozyajstvu) (Erişim Tarihi 01.02.2017)
32. <https://www.sigortam.net/konut-sigortasi> (Erişim Tarihi
01.02.2017)
33. <http://www.bizimosgb.com/risknedir/> (Erişim Tarihi 28.04.2017)
34. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Tehlike> (Erişim Tarihi 28.04.2017)
35. <https://www.tse.org.tr/tr/modul/hizmetlerimiz/hizmetlerimiz.aspx>
(Erişim Tarihi 06.02.2017)
36. <https://www.rims.org/Pages/Default.aspx> (Erişim Tarihi
07.02.2017)
37. <http://www.iso.org/iso/home/standards/iso31000.htm> (Erişim
Tarihi 09.02.2017)

38. <https://www.theirm.org/events/risk-perspectives.aspx> (Erişim Tarihi 09.02.2017)
39. <https://www.coso.org/-erm.htm>(Erişim Tarihi 09.02.2017)
40. [https://www.risk.net/tag/contingent-capital-bonds-\(cocos\)](https://www.risk.net/tag/contingent-capital-bonds-(cocos))(Erişim Tarihi 09.02.2017)
41. <http://sgdb.ankara.edu.tr/?p=2677> (Erişim Tarihi 15.02.2017)
<https://www.sgb.gov.tr/Sayfalar/AnaSayfa.aspx> (Erişim Tarihi 25.02.2017)
42. <http://www.ataaof.com/blogs> (Erişim Tarihi 25.02.2017)
43. http://www.fin.gov.bc.ca/pt/rmb/ref/RMB_ERM_Guideline.pdf(Erişim Tarihi 14.03.2017)
44. <http://www.aon.com/default.jsp> (Erişim Tarihi 29.03.2017)
45. <https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/>(Erişim Tarihi 01.04.2017)
46. <http://dergiler.ankara.edu.tr>(Erişim Tarihi 03.04.2017)
47. <https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/>(Erişim Tarihi 17.04.2017)
48. <http://www.aon.com/default.jsp>(Erişim Tarihi 29.03.2017)
49. <https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/> (Erişim Tarihi 01.04.2017)
50. <http://dergiler.ankara.edu.tr>(Erişim Tarihi 03.04.2017)
51. İcbari Sigorta Bürosu Raporu
52. İhsan Uğur Delikanlı, “**Aktif Bankacılık ve Finans Makaleleri**”, İstanbul 1997, s.7.
53. James Lam, “**Enterprise Risk Management: From Incentive to Controls**, Wiley Finance”, Second Edition, 2003, s.33

- 54.KewinDowd, Beyond, “**Value At Risk : The new Science of Risk Management**”, 1. Ed.,Chichester : John Wiley&Sons Ltd., 1998, s. 51-62 (Aktaran Cevdet Babacan)
- 55.Kurumsal Risk Yönetime Yapısal Bakış Açısı ve ISO 31000 Yükümlülükleri,
- 56.Baturalp Pamukçu, Ayşegül Bölükbaşı,“**Sigortanın Temel Prensipleri**”, İstanbul, 2009, s.13-17
- 57.Markowitz H.,”**Portfolio Selection**”, TheJournal of Finance,1952-S.7,s.77-91.
- 58.Nenedir.com.tr/risk-ve-riziko-arasindaki-iliski-nedir/(Erişim Tarihi 29.04.2017)
- 59.Peter Rose , SylviaHudgins, “**Bank Management & Financial Services**”, McGraw-Hill, New York.,2008, s.19.
- 60.Tunçomağ, SosyalGüvenlik Kavramı, a.g.e, s 330.
- 61.Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara. 2006., s, 103-113 (Erişim Tarihi 12.05.2017)
- 62.Tüsiad Kurumsal Risk Yönetimi Raporu, İstanbul, Şubat-2000
- 63.Ünsal Elbeyli, M. Ü. Sigorta Sektöründe Risk Yönetimi, İstanbul, 2001, s 8.
- 64.www.kisi.deu.edu.tr/userweb (Erişim Tarihi 07.05.2017)
- 65.www.bilisimdergisi.org(Erişim Tarihi 07.05.2017)
- 66.www.adudspace.adu.edu.tr (Erişim Tarihi 09.05.2017)
- 67.web.itu.edu.tr/~cebife/Simpleks_duyarlilik(8).pdf(Erişim Tarihi 13.05.2017)
- 68.www.arabam.com/haberler/sigorta/ (Erişim Tarihi 31.01.2017)

69. www.trete.com.tr/sozluk.html (Erişim Tarihi 28.04.2017)
70. www.arifpirildar.com/risk-nedir.htm (Erişim Tarihi 29.04.2017)
71. www.ataaof.com (Erişim Tarihi 07.02.2017)
72. www.ataaof.com/ow_userfiles/plugins/forum/attachment (Erişim Tarihi 08.02.2017)
73. www.finansaleksen.com.tr (Erişim Tarihi 22.03.2017)
74. www.fsa.ulaval.ca (Erişim Tarihi 30.03.2017)
75. [web.itu.edu.tr/~cebife/Simpleks_duyarlilik\(8\).pdf](http://web.itu.edu.tr/~cebife/Simpleks_duyarlilik(8).pdf) (Erişim Tarihi 13.05.2017)
76. www.bilisimdergisi.org(Erişim Tarihi 07.05.2017)
77. www.adudspace.adu.edu.tr (Erişim Tarihi 09.05.2017)
78. www.kisi.deu.edu.tr/userweb (Erişim Tarihi 07.05.2017)
79. www.finansaleksen.com.tr (Erişim Tarihi 22.03.2017)